

רביזור

קומדיה בחמש מערכות

מאת : ניקולאי גוגול

מרוסית: רועי חן

אל תאשים את הראי,
אם פרצופך עקום.
(פתגם עממי)

הנפשות הפועלות

(משב רוח-מן האצילים)	אנטון אנטונוביץ' סקבוֹזְניק-דְמוֹחַנוֹבְסקי – ראש העיר אנה אנדרייבנה – אשתו מריה אנטונובנה – בתו
(בצל בצלוביץ', מוחא כפיים)	לוקה לוקיץ' קְלוֹפּוב, מפקח מוסדות החינוך אשתו
(חפיפניק-חלטוריסט) (אוכמניה)	עמוס פִּיודורוביץ' לִיאפְקין-טאפְקין – שופט אַרְטֵמי פִּיליפוביץ' זְמֵליאַניקָה – מפקח מוסדות הצדקה איוון קוזמיץ' שְפֵקין – מנהל הדואר פטר איוונוביץ' דובצ'נסקי { בעלי אחוזה מקומיים פטר איוונוביץ' בובצ'נסקי {
(להצליף)	איוון אלכסנדרוביץ' קְלֶטְקוב – פקיד מפטרבורג אוסיפ – המשרת שלו
(גרמני כנראה – למות)	כריסטיאן איוונוביץ' גִּיבְנֶר – רופא מחוזי
(מן זמר)	פיודור אנדרייביץ' לולוקוב { פקידים איוון לִזְכְּבִיץ' כְּטֶקוֹבְסקי { בדימוס,
(קופסא)	סֵטֶפֶן איוונוביץ' קורובקין { נכבדי העיר
(מנענע באוזניו)	סטפן איליץ' אוֹתוֹרְטוב – מפקח המשטרה
(שורק)	סְוִיסְטוֹנוֹב {
(כפתור)	פּוֹגוֹבִיצִין { שוטרים
(תפוס ת'פרצוף)	דְרִזְ'מוֹרְדֵה {
(ברור שמן המזרח)	עֶבְדוֹלִין – סוחר
(להחטיף או לסטור)	פְּרוֹזְנֵה פֶּטְרוֹבְנָה פֶּשְׁלוֹפְקִינָה – אשת הנגר אשת קצין מישקה – משרת ראש העיר משרת אכסניה

אורחים ואורחות, סוחרים, בורגנים ומבקשי בקשות.

מערכה ראשונה

חדר כבית ראש העיר

תמונה 1

ראש העיר, מפקח מוסדות הצדקה, מפקח מוסדות החינוך, שופט, מפקח המשטרה, רופא, שני שוטרים.

ראש העיר: רבותי, הזמנתי אתכם כדי לבשר לכם ידיעה בלתי נעימה, מגיע אלינו רביזור.

עמוס: איך רביזור?

ארטמי: איך רביזור?

ראש העיר: רביזור מפרטבורג, אינקוגניטו. עם הנחיות סודיות.

עמוס: חתיכת אירוע!

ארטמי: התלוננו שאין לנו דאגות – בבקשה.

לוקה לוקיץ': אלוהים ישמור! ועוד עם הנחיות סודיות.

ראש העיר: היתה לי תחושת בטן שזה יקרה: חלמתי הלילה על שני עכברושים משונים מאוד. באמת, בחיים שלי לא ראיתי יצורים כאלה: שחורים בגודל על-טבעי! הם התקרבו, רחרחו - והלכו. הנה, אני אקרא לכם את המכתב ששלח לי אנדריי איונוביץ' צ'מיחוב, אותו יצא לך להכיר, ארטמי פיליפוביץ'. כך הוא כותב: "ידידי, סנדקי, איש חסדי היקר (ממלמל בחצי קול בחולפו על השורות) ... ולהודיע לך" או! הנה: "ברצוני להקדים ולהודיע לך שפקיד עם הנחיות מגיע לערוך ביקורת במחוז כולו ובעיקר בעיר שלנו (זוקר את אצבעו מעלה בחשיבות) גיליתי את זה ממקורות אמינים ביותר, למרות שהוא מציג את עצמו כאדם פרטי. מכיוון שאני יודע שגם אליך, כמו אל כולם, נדבקים לפעמים חטאים קטנים, שכן, אתה הרי אדם חכם שלא משליך את מה שהרוח מביאה לידיים שלו..." (עוצר) טוב, זה כל מיני... "אם כן, אני מציע לך לנקוט באמצעי זהירות, הוא יכול להגיע בכל רגע, אם לא הגיע כבר והספיק להתאכסן איפשהו כאינקוגניטו... אגב, אתמול אני..." טוב, זה עניינים משפחתיים: "אחותי, אנה קירילובנה, הגיעה אלינו עם בעלה, איבן קירילוביץ', שאגב, השמין מאוד אבל עדיין מנגן בכינור..." וכולי, וכולי. בקיצור, זה הסיפור.

עמוס: חתיכת סיפור... יוצא דופן, פשוט יוצא דופן. זה לא סתם קורה לנו.

לוקה לוקיץ': אבל למה, אנטון אנטנוביץ', למה? למה דווקא אלינו רביזור?

ראש העיר: למה! כך רצה הגורל! (נאנח) עד היום, תודה לאל, ביקר בערים אחרות ועכשיו הגיע תורנו.

עמוס: לדעתי יש לזה סיבה עדינה, אולי אפילו פוליטית. העניין כזה: רוסיה... כן... רוסיה מתכוננת למלחמה והממשלה החליטה לשלוח לכאן איזה פקיד כדי לבדוק אם אין בינינו בוגדים.

ראש העיר: איזו היסחפות! חכם גדול! בא לחפש בוגדים בעירנו הקטנה! מה הוא שומר גבול? אתה יכול לצאת מכאן היום על סוס וגם בעוד שלוש שנים לא תגיע למדינה אחרת.

עמוס: לא, כוונתי היתה... אתה לא... פשוט לא... לאנשים שם למעלה יש חוש: ידוע שהגבול רחוק אבל איש לא מקל ראש.

ראש העיר: מה עניין מקל לראש עכשיו? רבותי, אני אתכם הזהרתי. דעו שאני כבר נתתי הנחיות בתחומי, ממליץ גם לכם. בחום. בייחוד לך, ארטמי פיליפוביץ'! הפקיד האורח ודאי ירצה בראש ובראשונה לבקר במוסדות הצדקה עליהם אתה מפקח – כדאי לך להשתדל שהכל יראה הגון: שכל המצנפות יהיו נקיות ושהחולים לא יהיו מטונפים כמו נפחים, הם הרי כבר מרגישים שם כמו בבית.

ארטמי: טוב, זאת לא בעיה. מצנפות נקיות אפשר לארגן.

ראש העיר: כן, ושמעל כל מיטה יהיה כתוב בלטינית או באיזו שפה אחרת כלשהי... זה כבר התחום שלך, כריסטיאן איונוביץ' – פירוט המחלות: מי חלה מתי ואיך, באיזה תאריך ובאיזה יום... וזה לא לעניין שהחולים שלך מעשנים טבק כזה חזק, שכל מי שנכנס מתחיל להתעטש. ובכלל, מוטב אם היו פחות חולים: אחרת עוד יאשימו אותנו בטיפול לקוי או ברופאים לא מקצועיים.

ארטמי: הו! לי ולכריסטיאן איונוביץ' יש גישה משלנו בכל מה שנוגע לעניין הזה של... רפואה: כמה שיותר קרוב לטבע – יותר טוב, אנחנו לא משתמשים בתרופות יקרות. האדם הוא פשוט: אם ימות – כך או כך ימות, ואם יבריא – כך או כך יבריא. פשוט כריסטיאן איונוביץ' קצת מתקשה לתקשר אתם: הוא לא יודע אף מלה ברוסית.

(כריסטיאן איונוביץ' מפיק קול המזכיר את הצליל אי או יקה)

ראש העיר: גם לך, עמוס פדורוביץ', הייתי מציע לשים לב למקום העבודה שלך. בחדר הקבלה, שבו תמיד מתגודדים כל מיני מתחננים, השומרים מחזיקים ברוזים וברווזונים קטנים שכל הזמן נתקעים לכולם בין הרגליים. אין ספק, כל מי שמחזיק משק בית מגיע לו כל הכבוד, ובאמת אם השומרים רוצים - למה לא? אבל במקום כזה זה קצת... לא מתאים. מזמן רציתי להעיר לך על זה מזמן אבל לא הצלחתי לזכור.

עמוס: עוד היום אני אבקש להעביר אותם למטבח. אם תרצה אתה מוזמן לארוחת צהריים.

ראש העיר: וזה גם לא מכובד שבמשרד עצמו אתה מייבש על חבל כל מיני סמרטוטים, ושמעל לארון המסמכים תלית שוט. אני יודע שאתה אוהב ציד אבל מוטב שתסיר אותו משם לתקופה קצרה, אחר כך כשהרביזור יעזוב, אם תרצה, תתלה אותו שוב. גם היועץ המשפטי הזה שלך... אני לא אומר, בן אדם משכיל, כן, אבל יש לו ריח כאילו שהרגע יצא ממפעל ליינות וסיגרים – גם זה לא טוב. מזמן רציתי להעיר לך על זה אבל הייתי, כבר לא זוכר בדיוק, הייתי עסוק במשהו. יש כל מיני דרכים להתמודד עם הריח הזה, עם באמת, כפי שהוא טוען, זה הריח הטבעי שלו: אולי שיאכל בצל או שום או משהו אחר. זה מקרה שכריסטיאן איונוביץ' אולי יכול לרקוח איזו מרקחת.

(כריסטיאן איונוביץ' מפיק שוב את אותו קול)

עמוס: לא, זה ריח שאי-אפשר לסלק: הוא טוען שבילדותו אמא שלו גרמה לו איזה נזק גופני ומאז תמיד יש לו ריח קל של וודקה.

ראש העיר: בסדר, אני רק ציינתי את זה כעובדה. ובקשר לחלוקה הפנימית וכל מה שאנדריי

איונוביץ' מכנה חטאים קטנים - אני לא יודע מה לומר. ומה יש לומר פה: אל מי לא נדבקו כמה חטאים קטנטנים. כך אלוהים ברא את העולם, וכל אלה שקראו את וולטר סתם מנסים עכשיו להתנגד לזה.

עמוס: מה אתה מחשיב כחטאים, אנטון אנטונוביץ'?' יש חטאים ויש חטאים. אני אומר את בכל הכנות – אני מקבל שוחד. רגע, אבל איזה שוחד? כלבי-ציד גזעיים. זה סיפור אחר.

ראש העיר: כלבים או לא כלבים – זה עדיין שוחד.

עמוס: סליחה, אנטון אנטונוביץ', אם מישהו לובש מעיל פרווה שעולה חמש מאות רובלים והצעף של אשתו עולה...

ראש העיר: נו, אז מה אם אתה מקבל כלבי-ציד בתור שוחד? אתה לא מאמין באלוהים, זה העיקר, בחיים שלך לא היית בכנסיה, אני לפחות בטוח באמונה שלי וכל יום ראשון אתה יכול לראות אותי בכנסיה. ואתה... אוי, אני מכיר אנשים כמוך: אתה מסביר את בריאת העולם באופן כזה שהאזונים נושרות.

עמוס: לפחות הגעתי למסקנות האלה בעצמי – מתוך תובנה.

ראש העיר: לפעמים יותר מדי שכל – זה רע. בעצם, הזכרתי במקרה את בית המשפט, אני בספק אם מישהו בכלל יציץ לשם: זה באמת מקום נשגב, שרוח אלוהים שוכנת בו. אתה, לעומת זאת, לוקה לוקיץ', כמפקח על מוסדות החינוך כדאי שתשים לב למורים שלך. ברור, הם אנשים משכילים, כולם למדו באוניברסיטה, אבל הם עושים מעשים מאוד משונים שקשה לשייך למי שנושא את התואר מורה. אחד מהם, למשל, אה, איך קוראים לו, עם פרצוף שמן כזה... לא חשוב, לא יכול להיכנס לכיתה בלי לעשות פרצופים (עושה פרצוף), ואז הוא עוד מיישר את הזקן שלו מתחת לעניבה. שמע, אם הוא עושה פרצופים כאלה רק לתלמידים, זה לא נורא, אולי אפילו זה נחוץ במקרים מסוימים, אני לא מומחה לחינוך, אבל תחשוב מה יקרה אם הוא יעשה פרצוף כזה לאורה – זה יכול להיגמר רע מאוד: האדון רביזור או מישהו אחר יכול לחשוב שזאת בדיחה על חשבוננו. ואז רק השד יודע מה יכול לקרות.

לוקה לוקיץ': אבל מה אני יכול לעשות אתו? הרבה פעמים הערתי לו על זה. ממש לפני כמה ימים כשהמנהל נכנס לכיתה הוא עשה כזה פרצוף שבחיים שלי לא ראיתי דבר מזעזע כל כך. והוא לא עשה את זה בכוונה רעה, אבל זה העלה בי שאלה: למה הנוער שלנו מוצף מחשבות מופקרות?

ראש העיר: אני יכול לספר לך דבר דומה על המורה להיסטוריה. יש לו ראש על הכתפיים – זה מיד רואים – ויש לו ידע – שלא נדע – אבל הוא מסביר בכזאת התלהבות שאי אפשר להבין כלום. ביקרתי בשיעור שלו, כל זמן שדיבר על אשור ובבל – עוד איכשהו, אבל כשהוא הגיע לאלכסנדר מוקדון, אני לא יכול לתאר לך מה עבר עליו. הייתי בטוח שפרצה שריפה, נשבע לך! יצא מהכיתה בריצה, תפס כיסא ו-טראח! שבר אותו על הרצפה. נכון, אלכסנדר מוקדון היה גיבור גדול אבל למה לשבור כיסאות? זה נזק לתקציב השנתי.

לוקה לוקיץ': כן, הוא באמת משתלהב לפעמים. הרבה פעמים הערתי לו על זה... הוא אומר: "תעשה מה שאתה רוצה – אבל אני את החיים שלי אקריב עבור היסטוריה".

ראש העיר: כן, אלה חוקי הגורל הבלתי מוסברים: בן אדם חכם - או שהוא שתיין, או שעושה פרצופים שהשד יעזור.

לוקה לוקיץ': לא מאחל לאף אחד לעבוד בבית ספר! אתה חי בפחד: כולם מתערבים, כל אחד רוצה להראות שגם הוא חכם.

ראש העיר: זה לא נורא – אבל האינקוגניטו הארור הזה! פתאום ידחוף את הראש פנימה: "אה, אתם כאן, מקסימים שלי! ומי יגיד לי מי פה השופט?" – "ליאפקין-טיאפקין". – "לקרוא מיד לליאפקין-טיאפקין! ומי מפקח על מוסדות הצדקה?". "זמליאניקה". – "לקרוא מיד לזמליאניקה!" זה מה שנורא.

תמונה 2

אותן דמויות ומנהל הדואר.

מנהל הדואר: תסבירו לי רבותי, מה, מי זה הפקיד שאמור להגיע?
ראש העיר: לא שמעת?

מנהל הדואר: שמעתי מפטר איוונוביץ' בובצ'נסקי שביקר אצלי היום בדואר.
ראש העיר: נו, ומה דעתך בנושא?

מנהל הדואר: מה דעתי? תפרוץ מלחמה עם הטורקים.

עמוס: בדיוק מה שחשבתי – מלה במלה!

ראש העיר: מוחות קטנים חושבים דומה!

מנהל הדואר: לא, באמת תפרוץ מלחמה עם הטורקים. הכל בגלל הצרפתים המנוולים.

ראש העיר: מה פתאום מלחמה עם הטורקים! זה אנחנו עומדים לסבול, לא הטורקים. הכל כבר ידוע: המכתב אצלי ביד.

מנהל הדואר: מה, אז לא תפרוץ מלחמה עם הטורקים?

ראש העיר: מה תגיד, איוון קוזמיץ'?

מנהל הדואר: אני? מה יש לי להגיד? מה אתה תגיד, אנטון אנטונוביץ'?

ראש העיר: אני? מה יש לי להגיד? אני לא מפחד, ככה, קצת... זה הסוחרים והאזרחים גורמים לי

לחשוש. אומרים שעשיתי להם חיים קשים, אבל אני נשבע שגם אם לקחתי משהו ממישהו – עשיתי את

זה בלי שום שנאה. אני אפילו חושב (אוחז בידו ולוקח אותו הצידה) אני אפילו חושב, אולי מישהו כתב

איזה מכתב הלשנה עלי. אחרת למה בכלל שולחים אלינו רביזור? תגיד, איוון קוזמיץ', היית יכול, לטובת

העניין הכללי של כולנו, קצת, איך אומרים, לפתוח ולהציץ בכל מכתב שנכנס או יוצא מהדואר, רק כדי

לבדוק אם אין שם איזו הלשנה או התכתבות כלשהי. אם אין - בבקשה - אפשר לסגור ולשלוח, למרות

שאפשר גם לשלוח עם מעטפה פתוחה.

מנהל הדואר: אני יודע, אני יודע... אתה לא צריך ללמד אותי, אני גם כך עושה את זה אבל לא מתוך

זהירות אלא סתם, מסקרנות: אני אוהב לגלות על מוות של מישהו, מה חדש בעולם. תדע לך שזה חומר

קריאה מרתק. יש מכתבים שזה פשוט ללקק את המלים – כל מיני מקרים... אפשר ללמוד דברים – יותר

מכל כתבה שמתפרסמת ב"חדשות מוסקבה".

ראש העיר: אז מה, לא קראת כלום על איזה פקיד מפטרבורג?

מנהל הדואר: לא, על זה מפורסם לא היה כלום, אבל על אחד מסרטוב ועל אחד מקוסטרומ – דפים על גבי דפים. חבל שאתה לא קורא מכתבים, יש שורות מקסימות. לא מזמן למשל, קצין אחד תיאר לחבר שלו נשף ריקודים בסגנון משעשע באמת, ש... ממש ממש מוצלח: "ידידי, אני חי ברקיע השביעי, אינסוף נשים, מוסיקה, הדגל מתנופף..." כתוב ברגש, באמת מרגש. שמרתי אותו לעצמי – לקרוא לכם קטע? ראש העיר: זה לא רגע מתאים. עשה לי טובה, איוון קוזמיץ': אם תמצא פתאום מכתב תלונה או הלשנה, עצור אותו מיד בלי לחשוב פעמיים.

מנהל הדואר: בעונג רב.

עמוס: חכה, יום אחד עוד יתפסו אותך.

מנהל הדואר: חס וחלילה!

ראש העיר: די, די. אם היית מפרסם את זה בפומבי, זה דבר אחד, אבל זה הרי עניין משפחתי.

עמוס: כן, התבשל פה איזה תבשיל מגעיל! אני בכלל הגעתי אליך, אנטון אנטונוביץ', כדי לשמח אותך

עם כלבלבונת חמודה. אחותו של הכלב הגדול הוא שהכרתי לך אז. שמעת שצ'פּטוביץ' ונְרְחובינסקי

הסתכסכו ואני הרווחתי מכל הסיפור: אני צד שפנפים באדמות של שניהם בלי שיפריעו לי.

ראש העיר: אלוהים, איכשהו השפנפים שלך ממש לא משמחים אותי עכשיו, תקוע לי בראש

האינקוגניטו הארור הזה. זהו, שב, חכה, פתאום תיפתח הדלת ו – פפפט...

תמונה 3

אותן דמויות, בובצ'ינסקי ודובצ'ינסקי נכנסים מתנשפים.

בובצ'ינסקי: מקרה מפתיע!

דובצ'ינסקי: אירוע מתמיה!

כולם: מה, מה קרה?

דובצ'ינסקי: התרחשות בלתי צפויה, איך שאנחנו נכנסים לאכסניה...

בובצ'ינסקי: (קוטע) אני ופטר איוונוביץ' נכנסים לאכסניה...

דובצ'ינסקי: (קוטע) אה, פטר איוונוביץ', אם יורשה לי, אני אספר.

בובצ'ינסקי: אה, לא, לא, אם יורשה לי... סליחה, אם יורשה לי... בכל זאת, בניסוחים אני קצת יותר...

דובצ'ינסקי: אתה תתבלבל ולא תזכור את כל הפרטים.

בובצ'ינסקי: אני אזכור, ועוד איך אני אזכור. אל תפריע, תן לי לספר, אל תפריע! רבותי, אני מאוד

מצטער, אני מבקש שתדאגו לכך שפטר איוונוביץ' לא יפריע.

ראש העיר: דבר כבר בשם אלוהים, מה קרה? הלב שלי זז מהמקום. רבותי – לשבת! קחו כיסאות!

פטר איוונוביץ' – כיסא.

(כולם מתיישבים סביב לשני הפטרים איוונוביצ'ים)

נו, מה, מה קרה?

בובצי'נסקי: אה, אם יורשה לי לפי הסדר. ברגע שנפלה בחלקי השמחה לצאת מביתך, לאחר שנבהלת מהמכתב שקיבלת, אה, כן – ממש מיד משם קפצתי ל... אה, אולי תפסיק להפריע, פטר איוונוביץ'! אני זוכר הכל, הכל, הכל בעצמי. אני, זאת אומרת, אני קפצתי לקורובקין. התברר שקורובקין לא בבית, אז זינקתי לרסטקובסקי, התברר שרסטקובסקי לא בבית, אז דילגתי לאיוון קוזמיץ' כדי לספר לו על החדשות וכשיצאתי משם פגשתי את פטר איוונוביץ'...

דובצי'נסקי: (קוטע) ליד הביתן שם, איפה שמוכרים עוגות.

בובצי'נסקי: ליד הביתן, איפה שמוכרים עוגות. כן, נפגשתי עם פטר איוונוביץ' ואמרתי לו: "שמעת את החדשות שהגיעו לאנטון אנטונוביץ' במכתב מגורם אמין ביותר? אבל פטר איוונוביץ' כבר שמע הכל מהשוערת שלך, אַבְדוּטִיָה, שלא ברור למה יצאה בשליחות אל פיליפ אנטונוביץ' פּוֹצ'צ'וֹאֵב.

דובצי'נסקי: (קוטע) הלכה להביא חבית של וודקה צרפתית.

בובצי'נסקי: (מזיז את ידי דובצי'נסקי הצידה) היא הלכה להביא חבית של וודקה צרפתית. אז אני ופטר איוונוביץ' הלכנו אל פּוֹצ'צ'וֹאֵב... ו... פטר איוונוביץ'... אה, זה... תפסיק להפריע, אני מבקש, תפסיק להפריע!... הלכנו לפּוֹצ'צ'וֹאֵב ובדרך פטר איוונוביץ' אומר: "בוא נכנס לאכסניה. הקיבה שלי פשוט... לא אכלתי מהבוקר, ממש בלבול קיבה..." כן, הקיבה של פטר איוונוביץ' זה משהו... אז הוא אומר "שמעתי שהגיע לאכסניה משלוח של סלמון טרי, למה שלא נאכל משהו קטן?" ואיך שאנחנו נכנסים פתאום איזה בחור צעיר...

דובצי'נסקי: (קוטע) מכובד למראה, בלבוש אזרחי...

בובצי'נסקי: מכובד למראה, בלבוש אזרחי מתהלך לו בחדר ומהרהר הרהורים... פרצוף... איש מעשים ופה (מסובב את ידו ליד המצח) המון, המון, המון, ט-ט-ט... אני כאילו הרגשתי ואמרתי מיד לפטר איוונוביץ': "משהו פה חשוד." כן. ופטר איוונוביץ' כבר הרים אצבע והזמין את מנהל האכסניה, את נְלֵאס מנהל האכסניה, אשתו ילדה לפני שלושה שבועות, איזה תינוק חכם, הוא, כמו אבא שלו, יגדל וינהל את האכסניה. פטר איוונוביץ' קרא לולאס ושאל אותו בלחש: "מי זה הבחור הצעיר הזה?" וולאס ענה לו: "זה, אה... אל תפריע, אתה לא תצליח לספר את זה, לא, אתה לא תצליח, זה ברור, אתה תתחיל ללחוש, מה אני לא מכיר אותך, יש לך שן שורקת בפה וכל המלים... בקיצור, הוא ענה לו: "הבחור הצעיר הזה הוא... פקיד, אה, כן, שהגיע מפטרבורג, והוא אומר שקוראים לו איוון אלכסנדרוביץ' חלסטקוב, ושהוא בדרך למחוז סרטוב, מתנהג מוזר מאוד: חי כאן כבר מעל שבוע, לא יוצא מהאכסניה, מזמין הכל על החשבון ולא רוצה לשלם אפילו אגורה." ברגע שהוא אמר לי את זה אני כאילו היתה לי הארה משמיים. "אָה!" אמרתי לפטר איוונוביץ'...

דובצי'נסקי: לא, פטר איוונוביץ', זה אני אמרתי "אָה!"

בובצי'נסקי: קודם אתה אמרת ואחר כך גם אני אמרתי, "אָה!" – אמרנו שנינו. "מה פתאום הוא יושב לו פה אם הוא צריך להגיע למחוז סרטוב?" בדיוק – מפני שהוא זה הפקיד.

ראש העיר: מי, איזה פקיד?

בובצי'נסקי: אותו פקיד שעל אודותיו דיווחו לכבודו – הרביזור.

ראש העיר: (בפחד) מה קרה לך שאלוהים ישמור אותך! זה לא הוא.

דובצ'ינסקי: הוא! גם לא משלם וגם לא נוסע לשומקום. מי זה יכול להיות אם לא הוא? בתעודות שלו כתוב שהוא נוסע לסרטוב.

בובצ'ינסקי: זה הוא, הוא, אני נשבע לך שזה הוא... סקרן שכזה: בחן את הכל. ראה מה אני ופטר איוונוביץ' אוכלים: סלמון – אולי בגלל שפטר איוונוביץ' עם הקיבה שלו... וגם בלי קשר תקע מבט בצלחת שלנו. אני ממש רעדתי מפחד.

ראש העיר: אלוהים, רחם עלינו החוטאים! איפה הוא מתגורר שם?

דובצ'ינסקי: בחדר מספר חמש, מתחת למדרגות.

בובצ'ינסקי: אותו חדר שבו בשנה שעברה הקצינים החליפו מהלומות.

ראש העיר: הוא הגיע מזמן?

דובצ'ינסקי: לפחות שבועיים. הוא הגיע ביום ואסילי המצרי הקדוש.

ראש העיר: שבועיים! (הצידה) קדושים מקודשים! תתחילו להרביץ תפילות! דווקא בשבועיים האחרונים אשתו של הקצין חטפה הצלפות! לאסירים לא חילקו אוכל! הרחובות נראים כמו מסבאה, בושח וכלימה! זוהמה! (תופס את הראש)

ארטמי: אז מה, אנטון אנטונוביץ' - נצא כולם יחד אל האכסניה?

עמוס: לא, לא! ראשונים יצאו הכמרים והסוחרים, כמו שנאמר בספר "חסדי הבונה החופשי יוהאן/יוחנן"...

ראש העיר: לא, לא, תרשו לי ללכת לשם לבדי. נקלעתי כבר למצבים קשים ויצאתי בחיים, עוד אמרו לי תודה בסוף. נשרוד גם את זה, בעזרת האל. (פונה לבובצ'ינסקי) הוא בחור צעיר, אתה אומר? בובצ'ינסקי: צעיר, עשירים ושלוש, עשרים וארבע.

ראש העיר: עוד יותר טוב: צעירים אני מריח ישר. הבעיה זה עם השדים הזקנים, אבל צעיר – ספר פתוח. רבותיי, תתחילו לעשות סדר, כל אחד בתחמומו, ואני אצא לבד, או עם פטר איוונוביץ', סתם כך, לטיול קטן, לבדוק אם אין בעיר שלנו אורחים מקופחים. הי, סביסטונוב! סביסטונוב: מה רצונו?

ראש העיר: צא תיכף ומיד, לא, רגע, אני צריך אותך, תגיד שם למישהו שירוץ בדחיפות ויביא אלי את מפקח המשטרה. ותחזור לכאן.

(השוטר יוצא בחיפזון)

ארטמי: בוא, עמוס פיודורוביץ', בוא! הרי באמת יכול לקרות אסון.

עמוס: מה נבהלת פתאום? תחבוש לחולים מצנפות נקיות ותצא בשלום מכל העניין.

ארטמי: מה מצנפות! מרק גריסים – זה מה שאני חייב להגיש על פי התקנון, אבל אנחנו נותנים כרוב – שכל המסדרון נחנק מהריח.

עמוס: אני אישית לא מתרגש. מי ייכנס לבית המשפט? וגם אם משום-מה מישוהו יחליט להציץ בניירת, זה ימחק לו את החיוך מהפרצוף. אני למשל, חמש עשרה שנה שופט, ואיך שאני פותח את הפרוטוקולים – אי! תהום של חושך. אפילו שלמה המלך לא יצליח לגלות מה אמת ומה שקר.

(השופט, מפקח מוסדות הצדקה, מפקח מוסדות החינוך ומנהל הדואר)

יוצאים ובדלת נתקלים בשוטר הנכנס)

תמונה 4

ראש העיר, בובצ'ינסקי, דובצ'ינסקי והשוטר.

ראש העיר: נו, הכרכרה מוכנה?

שוטר: מוכנה.

ראש העיר: צא החוצה... או ש... לא! חכה! לך ותביא... איפה כולם? מה אתה פה לבד? הרי דרשתי

שגם פרוחורוב יגיע. איפה פרוחורוב?

שוטר: פרוחורוב בתחנה, אבל הוא במצב לא שמיש/תקין.

ראש העיר: מה זאת אומרת?

שוטר: זאת אומרת שאתמול החזירו אותו חצי מת לפני בוקר, שפכו עליו שני דליי מים אבל האלכוהול

עוד לא יצא ממנו.

ראש העיר: (תופס את הראש) אי, אלוהים, אלוהים! רוץ מהר החוצה ו... לא! לפני הכל, שומע, לך

לחדר ותביא לי משם חרב ומגבעת חדשה. נו, פטר איוונוביץ', נצא?

בובצ'ינסקי: רגע, רגע, מה אתי?.. אם יורשה לי, אנטון אנטונוביץ'!

ראש העיר: לא, לא, פטר איוונוביץ', אסור, אסור! זה לא מתאים וגם אין מקום בכרכרה.

בובצ'ינסקי: לא נורא, לא נורא, אני אקפץ בעקבות הכרכרה, ככה, קפיץ-קפוץ. אני רק רוצה ככה,

מהחריץ... להציץ... סתם מסקרן לראות איך הוא מתנהג ב...
ראש העיר: (מקבל את החרב ופונה אל השוטר) רוץ מיד וקח כמה שוטרים ושכל אחד מהם ייקח... למה

החרב שרוטה! אוי, עבדולין, הרוכל הנוכל – ראה שראש העיר שלו מסתובב עם חרב ישנה – ולא שלח

לו חדשה. הוי, עם של שרלטנים! ברור שכל הרמאים כבר מכינים כל מיני בקשות מצוצות מהאצבע. שכל

אחד יקח רחוב... לעזאזל, רחוב - מטאטא! ושיקרצפו את כל הרחוב שמוביל לאכסניה, ושיבריקו את ה...
אתה מקשיב?! הי! מה אתה חושב לעצמך! אני מכיר אותך, אתה - אתה כל היום מסתובב וגונב כפיות

כסף בתוך המגפיים. תיזהר ממני, כלום לא חולף ליד האוזניים שלי!... מה עשית לסוחר, צ'רְנַאיב, אה?

הוא היה צריך לתת שני מטרים של לְבָד בשביל מדים, ואתה לקחת את כל הגליל. מה זה! תיזכר מה

הדרגה שלך! צא מכאן!

תמונה 5

אותן דמויות ומפקח המשטרה

ראש העיר: אה, סטפן איליץ'! תגיד לי בשם אלוהים לאן נעלמת פתאום? מה זה אמור להיות?

מפקח המשטרה: הייתי כאן, מאחורי השער.

ראש העיר: תקשיב לי טוב, סטפן איליץ'! פקיד מפרטבורג הגיע. מה עשיתם בנידון?

מפקח המשטרה: בדיוק מה שאמרת. שלחתי את השוטר פוגוביציץ עם עוד אנשים לנקות את המדרכה.
ראש העיר: ואיפה דרז'ימורדה?
מפקח המשטרה: דרז'ימורדה נסע על עגלת מכבי-אש.
ראש העיר: ופרוחרוב שיכור?
מפקח המשטרה: שיכור.
ראש העיר: איך נתת לזה לקרות?
מפקח המשטרה: השד יודע. אתמול היתה קטטה המונית מחוץ לעיר, הוא נסע כדי לעשות שם סדר
והזר שיכור.

ראש העיר: תקשיב לי טוב, זה מה שתעשה: השוטר פוגוביציץ... הוא בחור גבוה, שלח אותו לעמוד על
הגשר בשביל הייצוגיות. ותעיפו מיד את הגדר הישנה ליד הסנדלריה ובמקומה תציבו חבילת קש שייראה
כאילו הרסו ועומדים לבנות. כמה שיש יותר הריסות זה מראה על פעילות של ראש העיר. אח, אלוהים!
אני כבר שכחתי שליד הגדר ההיא יש זבל שיכול למלא ארבעים עגלות. הוי, איזו עיר נוראית! אתה שם
איזו אנדרטה איפשהו, או אפילו סתם גדר – הם ישר מגיעים השד יודע מאיפה ומתחילים לטנף את
המקום! (נאנח) ואם הפקיד האורח ישאל את החיילים: "אתם מרוצים?", שיגידו: "מרוצים ביותר, הוד
מעלתך". ומי שלא יהיו מרוצים אני אסדר להם כאלה מרוצים.... או, אוה, חו, חו, ח! חוטא, חוטא גדול!
(לוקח את הנרתיק במקום את המגבעת) אלוהים, עזור לי לצאת מכל הסיפור הזה במהרה, ואז אני אחדיר
כזה נר, כזה נר, כמו שאף אחד לא אחדיר לפניי: אני אצווה לשים חמישים קילו שעווה על כל רוכל נוכל.
הוי, אלוהים, אלוהים! ניסע, פטר איוונוביץ'! (מנסה לחבוש את הנרתיק במקום את המגבעת)
מפקח המשטרה: אנטון אנטונוביץ', זו קופסה – לא מגבעת.

ראש העיר: (משליך את הנרתיק) אז מה אם זו קופסה! שתלך לעזאזל! ואם הוא ישאל למה לא בנו
כנסייה ליד מוסד הצדקה, אם כבר לפני חמש שנים חתמו על התקציב לבנייתה, אל תשכחו לענות
שהתחלנו לבנות אותה אבל היא נשרפה. אפילו הגשתי דו"ח בנושא. הרי איזה מטומטם עוד יכול לפלוט
שאפילו לא התחלנו לבנות אותה. ותגידו לדרז'ימורדה שיחזיק את האגרופים שלו בכיסים, הוא מנסה
לשמור על החוק אבל משאיר לאנשים פנסים בעיניים – למי שאשם אבל גם למי שלא אשם. ניסע, ניסע,
פטר איוונוביץ'! (יוצא וחוזר) ואל תרשו לחיילים לצאת לרחובות, המטונפים האלה לובשים את המדים
על הגופיות, ומתחת לזה כלום.

(כולם יוצאים)

תמונה 6

אנה אנדרייבנה ומריה אנטונובנה נכנסות בריצה לבמה

אנה אנדרייבנה: איפה, נו, איפה הם? אוי, אלוהים, אלוהים!.. (פותחת את הדלת) בעלי! אנטושקה!
אנטון! (מדברת מהר) הכל את, הכל באשמתך! התחילה לפשפש: "רק סיכה קטנה, רגע, הצעיף," (רצה
אל החלון וצועקת) אנטון, לאן, לאן? מה, הגיע? רביזור? עם שפם? איזה שפם?
קולו של ראש העיר: אחר כך, יקירתי, אחר כך!
אנה אנדרייבנה: אחר כך? זה חדש – אחר כך! לא רוצה אחר כך... רק מלה אחת ביקשתי: יש לו דרגת
אלוף או לא? אה? (בלזול) נסע! אני אזכור לך את זה! וכל ה: "אמאלה, אמאלה, אני רק מהדקת את
הצעיף וכבר באה". ממש כבר! כבר עבר ולא גילינו שום דבר! הכל בגלל הגנדרנות המטופשת שלה:
שמעה שמנהל הדואר כאן והתחילה להתקשט מול המראה, קצת מהצד הזה וקצת מהצד הזה. מדמיינת
לעצמה שהוא רץ אחריה, אבל הוא עושה פרצוף כל פעם שאת מפנה לו את הגב.
מריה אנטונובנה: מה אני אעשה אמאלה? ממילא נדע הכל בעוד שעתיים.
אנה אנדרייבנה: בעוד שעתיים! מודה מקרב לב. ממש הרגעת אותי עכשיו! למה לא אמרת בעוד חודש!
(רוכנת מחוץ לחלון) הי, אבדוטיה! אה? מה? אבדוטיה, אולי שמעת מי זה שהגיע?.. לא שמעת? חתיכת
מטומטמת! מנופף בידיים? תשאל עוד פעם. לא הצלחת לגלות! מטומטמת, רק חתנים יש לה בראש. אה?
נסעו מהר! אז רוצי בעקבות הכרכרה. רוצי, קדימה, רוצי! שומעת, רוצי ותשאל לי לאן הם נוסעים, אבל
תחקרי טוב טוב: מי בא, איזה מן בן אדם הוא – שומעת? תציצי בחור המנעול ותגלי הכל, איזה עיניים יש
לו: שחורות או לא, ותחזרי מיד לספר, שומעת? קדימה, קדימה, קדימה! (צועקת עד שהמסך יורד
ומסתיר את שתיהן העומדות בחלון).

מערכה שנייה

חדר קטן באכסניה. מיטה, שולחן, מזוודה, בקבוק ריק, מגפיים, מברשת בגדים וכולי.

תמונה 1

אויסיפ שוכב על מיטת אדונו.

אויסיפ: לעזאזל, אני מוכרח לאכול, הבטן שלי משמיעה כאלה חצרוצים, כאילו גדוד שלם יוצא לקרב.
נוסעים, נוסעים ולא מגיעים, הביתה! מה אני יכול לעשות? עברו כבר חודשיים מאז שיצאנו מפרטבורג!
את כל הכסף שרף בדרך, החמודון, ועכשיו הוא יושב עם הזנב בין הרגליים ולא מתרגש יותר מדי. וזה לא
שלא היה, היה ועוד איך היה מספיק כסף לכל ההוצאות, אבל, לא! הוא הרי בכל עיר חייב להראות את
הנוצות! (מחקה אותו) "הי, אוסיפ, לך תבחר את החדר הכי טוב, ותבקש את הארוחות הכי טובות, אני לא
מסוגל לאכול מזון לא טוב, אני אוכל רק את האוכל הכי טוב". אם הוא לפחות היה ראוי לזה, אבל הוא
הרי בסך הכל פקידון פשוט! מתוודע אל כל מיני עוברי אורח ואז, כמובן, קצת בקלפים – וזהו, קילפו
אותנו לגמרי! אוי, כמה נמאסו עלי החיים האלה! מוטב כבר לחיות בכפר: נכון, פחות פומביות, אבל גם
פחות דאגות. קח לך נקבה, ושנים תשכב ליד האח ותאכל עוגות. אני לא אומר שלא, אם לומר את האמת,

ברור שעדיף לחיות בפיטר/פטרבורג. אם רק היה כסף, החיים שם מעודנים, פוליטיים: יש שם תיאטרון (במבטא צרפתי), כלבים רוקדים, כל מה שתרצה. כולם מדברים על דברים ברמה של גבוהה של נימוס, נגיד אתה הולך לשוק "שוקין" – הסוחרים צועקים לך: "אדון נכבד!", או נגיד אתה עולה על סירה לגדה השנייה תמיד תפגוש שם פקידים, או נגיד מתחשק לך לשוחח קצת? – גש לחנות הקרובה ואיזה מישהו מיוחס יספר לך על הבסיסים הצבאיים ויסביר לך מה המשמעות של הכוכבים שרואים בשמים, ואתה תראה הכל כמו על כף היד. איזה אשת קצין זקנה תגיע פתאום, לפעמים תפגוש איזו משרתת כזאת... אוף, אוף, אוף! (מצחקק ומנענע בראשו) נימוסים סוג א', לכל הרוחות! בחיים לא תשמע שם מלה גסה, כולם ידברו אליך ב"אדוני". התעייפת ללכת – קח כרכרה, שב לך כמו מלך, ואם נגיד אתה לא רוצה לשלם – אין בעיה, בכל בית יש גם שער אחורי, צא בריצה וגם השד לא ימצא אותך אחר כך. רק חיסרון אחד יש: יום אחד אתה אוכל לשובע ויום אחד אתה גווע ברעב. והכל באשמתו. מה אני אעשה אתו? האבא שולח כסף, אבל לך תחזיק אותו – איפה!... יוצא לחגוג" נוסע בכרכרה, כל יום תשיג לו כרטיסים לתיאטרון (במבטא צרפתי), ואז חולף שבוע, הופ – שולח אותי לשוק המציאות למכור את החליפה החדשה שלו. קורה שהוא מוכר את החולצה – הולך רק עם מעיל ואיזה מקטורן מתחת... נשבע באלוהים! ואיזה בד, תוצרת אנגליה! חליפה אחת עולה מאה וחמישים ובשוק הוא נותן אותה בעשרים, ואני לא מדבר על המכנסיים – מחלק בחינם. ולמה? בגלל שאין לו עיסוק רציני: במקום ללכת לעבודה הוא יוצא לטייל בבולוואר, לשחק קלפים. אי, אם האדון הזקן, האבא שלו היה יודע. לא היה מסתכל על זה שאתה פקיד, היה מוריד לך ת'מכנסיים ואז מוריד עליך כאלה הצלפות, שארבעה ימים היית מתגרד שמה. אתה עובד? – אז תעבוד. הנה, גם עכשיו מנהל האכסניה הודיע שלא יגיש לנו אוכל עד שלא נשלם על כל מה שכבר אכלנו, נו, ואם לא נשלם? (נאנח) אה, אלוהים, אלוהים, לפחות איזה מרק כרוב קטן! נדמה שהייתי יכול לבלוע את כל העולם עכשיו. הו, דופקים, בטח הוא. (מזנק מהמיטה)

תמונה 2

אוסטופ וחסטקוב

חסטקוב: קח, שים במקום. (מושיט כובע ומקל הליכה) עוד פעם התפלשת לי במיטה?
אוסטופ: למה לי להתפלש? מה, לא ראית מיטה בחיים שלי?
חסטקוב: שקרן, התפלשת, אתה רואה, הכל מקומט.
אוסטופ: מה אני צריך אותה בכלל? מה, אני לא יודע מה זה מיטה? יש לי רגליים, אני עומד עליהן. מה אני צריך את המיטה שלך?
חסטקוב: (מתהלך בחדר) תבדוק אם לא נשאר קצת טבק?
אוסטופ: איך יישאר? לפני ארבעה ימים עישנת את הקמצוץ האחרון.
חסטקוב (מתהלך ומכווץ את שפתיו, לבסוף אומר בקול רם והחלטי) שמע.... אה, אוסטופ!
אוסטופ: מה רצונו?
חסטקוב: (בקול רם אך פחות החלטי) רד בבקשה.

אוסיפ: לאן לרדת?

חלסטקוב (בקול לא רם ולא החלטי, קרוב לבקשה): למטה, למזנון... תגיד להם שם ש... שיגישו לי ארוחת צהריים.

אוסיפ: מה פתאום, לא רוצה לרדת.

חלסטקוב: איך אתה מעז, טיפש!

אוסיפ: לא רוצה, גם אם אני ארד לא ייצא מזה כלום. מנהל האכסניה אמר שהוא לא יגיש לנו עוד ארוחות.

חלסטקוב: מה זאת אומרת לא יגיש? איזו חוצפה!

אוסיפ: הוא גם אמר: "אני אלך לראש העיר, זה השבוע השלישי שהאדון שלך לא משלם. אתה והאדון שלך שניכם רמאים," הוא אמר. "והאדון שלך – נוכל! ראינו פה כבר כאלה מתחזים אוכלי חינם!" חלסטקוב: ואתה טינופת צוהל משמחה על ההזדמנות לספר את כל זה. אוסיפ: הוא אמר: "כל פרצוף חצוף מגיע, מתנחל לו ואחרי זה לך תגרש אותו." הוא אמר: "אני לא צוחק אתכם, אני אגיש תלונה כדי שתצאו מכאן ישר לכלא."

חלסטקוב: די, די כבר טיפש שכמוך! לך, לך ודבר אתו, עם החיה הפראית הזאת!

אוסיפ: מוטב שאקרא לו לבוא לכאן.

חלסטקוב: בשביל מה לקרוא לו עכשיו? לך ודבר אתו בעצמך.

אוסיפ: אדוני, באמת, זה קצת...

חלסטקוב: לך, לך כבר שייקח אותך השד! תקרא לו לפה.

אוסיפ יוצא.

תמונה 3

חלסטקוב לבדו.

חלסטקוב: אני פשוט גווע מרעב! טיילתי קצת, חשבתי שאולי יעבור לי התיאבון – שום דבר, לא עובר. כן, אם לא הייתי מבזבז בפנזה היה לי עכשיו כסף לנסוע הביתה. מפקד חיל הרגלים סידר אותי כמו שצריך: טורף את הקלפים כמו חיה. ישבנו לא יותר מרבע שעה – הפשיט אותי לגמרי. ולמרות הפחד, נורא רציתי לשחק אתו שוב. אבל לא הזדמן לי. איזו עיר ארורה! הירקנים כאן לא מוכרים כלום בהקפה. זה ממש מגעיל מצדם. (שורק נעימה מתוך "רוברט" [רוברט השטן – מאת מאיירבר], אחר כך "אל תתפרי לי אמא'לה", ולבסוף לא זה ולא זה) אף אחד לא רוצה לבוא.

תמונה 4

חלסטקוב, אוסיפ, ומשרת האכסניה

משרת: מנהל האכסניה שואל מה רצונך?

חלסטקוב: שלום לך חבר! מה שלומך, בריא?

משרת: תודה לאל.

חלסטקוב: נו, איך העניינים באכסניה? הולך טוב?

משרת: כן, תודה לאל, הכל טוב.

חלסטקוב: הרבה מגיעים?

משרת: כן, לא מעט.

חלסטקוב: שמע, ידידי, עוד לא הגישו לי ארוחת צהריים, אם תוכל לזרז אותם קצת, יש לי פשוט איזו

התחייבות אחרי הארוחה.

משרת: כן, המנהל אמר שהוא לא יסכים לזה יותר. הוא אפילו רצה לגשת היום לראש העיר ולהגיש

תלונה.

חלסטקוב: על מה יש להתלונן? שפוט בעצמך, ידידי, מה? אני צריך לאכול, אחרת אני מרזה יותר

מדי. אני נורא רוצה לאכול, לא צוחק איתך.

משרת: מובן. הוא אמר: "אני לא מגיש לו שום ארוחה עד שלא ישלם על הקודמות". זו היתה התשובה

שלו.

חלסטקוב: אז תבהיר לו את המצב, שכנע אותו.

משרת: מה אני יכול להגיד לך?

חלסטקוב: תסביר לו באופן רציני שאני מוכרח לאכול. הכסף זה עניין בפני עצמו... הוא חושב שאם

אחד כמוהו, בריון כזה, אין בעיה לא לאכול יום, אז גם אחרים יכולים? דבר חדש!

משרת: טוב, אני אגיד לך.

תמונה 5

חלסטקוב לבד.

חלסטקוב: בכל זאת, זה יהיה די נורא אם הוא ממש לא ייתן כלום לאכול. אני רעב כמו שאף פעם לא

הייתי רעב. אולי איזה לנסות להוריד איזה בגד לשוק? למכור את המכנסיים? לא, מוטב לגווע ברעב, אבל

לחזור הביתה בחליפה מפטרבורג. חבל שיואכים/יוכים לא השכיר לנו כרכרה, לעזאזל, היה נחמד לחזור

הביתה בכרכרה, לחלוף בדהרה על פני אחת האחוזות של השכנים, עם פנסים, ומאחורה אוסיפ, לבוש

מדים יצוגיים. אני יכול לתאר לעצמי את הלחשושים המתרגשים: "מי זה? מי זה?" והמשרת נכנס (מזדקף

ומחקה משרת): איוון אלכסנדרוביץ' חלסטקוב מפטרבורג, להכניסו? ואלה, פרימיטיבים, אפילו לא

יודעים מה פירוש "להכניסו". אלה, אם מגיע אליהם איזה סוחר ברווז, הוא מתפרץ כמו איזה דב ישר

לסלון. אפשר לגשת לאחת הבנות הנחמדות בבית: "עלמתי, איך אני..." (חוכך ידיו ומשרך רגליו) טפו!

(יורק) יש לי ממש בחילה מרוב רעב.

תמונה 6

חלסטקוב, אוסיפ, אחר כך המשרת.

חלסטקוב: נו, מה?

אוסיפ: הארוחה בדרך.

חלסטקוב (מוחא כף ומקפץ על הכיסא): בדרך! בדרך! בדרך!

משרת (עם צלחות ומפיות): זו הפעם האחרונה שהמנהל מסכים.

חלסטקוב: המנהל, המנהל... אני יורק על המנהל שלך! מה יש פה?

משרת: מרק וצלי.

חלסטקוב: מה, רק שתי מנות?

משרת: שתיים.

חלסטקוב: איזו חוצפה! אני לא מקבל את זה. תגיד לו, מה זה צריך להיות!.. זה מעט מדי.

משרת: לא, המנהל אומר שזה יותר מדי.

חלסטקוב: ולמה בלי רוטב?

משרת: אין רוטב.

חלסטקוב: למה אין? ראיתי במו עיניי כשעברתי ליד המטבח איזה הכנות עושים שם. והיום בבוקר

בחדר אוכל שני טיפוסים קצרי קומה זללו סלמון עם כל מיני תוספות.

משרת: כן, זה יש, אבל זה אין.

חלסטקוב: מה אין?

משרת: זה.

חלסטקוב: והסלמון, הדגים, הקציצות?

משרת: זה עבור אלה שקצת יותר נקיים.

חלסטקוב: אתה חתיכת מטומטם!

משרת: כן.

חלסטקוב: חזיר מטונף... איך זה שהם אוכלים ואני לא אוכל? למה אני לא יכול כמותם לעזאזל? מה,

הם לא אורחים בדיוק כמוני?

משרת: ברור שלא בדיוק כמוך.

חלסטקוב: אז איזה?

משרת: ברור איזה, כאלה שמשלמים.

חלסטקוב: אני לא מעוניין להתווכח איתך, טיפש. (מוזג מרק ואוכל) מה זה המרק הזה? פשוט מזגת

מים לכוס: אין לזה שום טעם, רק ריח מסריח. לא רוצה את המרק הזה, תן לי אחר.

משרת: לא נתעקש, נחזיר. המנהל אמר: אם הוא לא רוצה – הוא לא מוכרח.

חלסטקוב (מגן על האוכל בידיו): לא, לא, לא... עזוב, טיפש! אתה רגיל פה לאנשים מסוג אחר: אני לא

כזה, חבר! לא כדאי לך להתעסק... (אוכל) אלוהים, איזה מרק! (ממשיך לאכול) אני בטוח שאיש לא טעם

בעולם דבר דומה לזה: צפות כאן נוצות במקום שמן! (חותך את העוף) אוי, אוי, אוי, איזה עוף! תן לי את הצלי! נשאר שם קצת מרק, אוסיפ, תאכל. (חותך את הצלי) מה זה הצלי הזה? זה לא צלי.

משרת: אז מה זה?

חלסטקוב: השד יודע מה זה, אבל זה לא צלי. זה גרזן שבושל במקום בשר בקר. (אוכל) שרלטנים, נוכלים, במה הם מאכילים פה את האנשים! תאכל חתיכה, תכאב לך הלסת. (מחטט באצבעותיו בשיניו) טינפות! טעם של קליפה של עץ, אי אפשר להוציא את זה, אחרי מנות כאלה השיניים ישחירו. נוכלים! (מוחה את פיו במפית) זהו, אין עוד?

משרת: אין.

חלסטקוב: שרלטנים! נוכלים! לפחות היה איזה רוטב או עוגה. בטלנים! העיקר לגנוב מהאורחים.

המשרת מנקה ואוסף את הצלחות ביחד עם אוסיפ.

תמונה 7

חלסטקוב, אחר כך אוסיפ.

חלסטקוב: כאילו לא אכלתי... רק נפתח לי התיאבון מזה. אם היה לי כסף קטן, הייתי מזמין מהשוק איזו לחמניה לפחות.

אויסיפ (נכנס): ראש העיר הגיע משום מה, והוא מתעניין ושואל בקשר אליך.

חלסטקוב (מבוהל): חתיכת סיפור! המנהל הזה זה פשוט חיה, הספיק להתלונן! ומה אם הוא באמת יזרוק אותי לכלא? נו, טוב, אם זה יהיה באופן אצילי, אני... לא, לא, לא רוצה! ברחובות העיר מטיילים קצינים, המון אדם, ואני חצי בכוונה השתחצנתי קצת וקרצתי לכתו של סוחר אחד... לא, לא רוצה! מה זה צריך להיות, איך הוא מעז בכלל? מה אני סוחר או סתם איזה בעל מלאכה? (מתעשת ומזדקף) אני אגיד לו בפנים: "איך אתה מעז, איך אתה..." (ידיה הדלת מסתובבת, חלסטקוב מחוויר ומתכווץ)

תמונה 8

חלסטקוב, ראש העיר ודובצ'ינסקי.

ראש העיר נכנס, נעצר.

שניהם נועצים זה בזה מבט מבוהל זמן מה.

ראש העיר: (מתעשת מעט ומותח את ידיו לאורך גופו) נושא ברכת שלום!

חלסטקוב: (קד) לכבוד הוא...

ראש העיר: סליחה.

חלסטקוב: אין דבר...

ראש העיר: מחובתי, כראש העיר של העיר הזאת, לדאוג לכך שאורחי העיר וכל האנשים האצילים לא

יקלעו לאי-נעימויות...

חלסטקוב (בהתחלה מגמגם מעט, אבל לקראת סוף המשפט מגביר את קולו): מה לעשות?... אני לא אשם... אני באמת אשלם... ישלחו לי מהכפר.

בובצ'ינסקי מציץ מחריץ בדלת.

הוא יותר אשם, נתן לי בשר בקר קשה כמו קרש, והמרק – השד יודע מה הוא טפטף לשם, הייתי צריך לשפוך אותו מהחלון. הוא עינה אותי ברעב ימים שלמים... והתה כזה מוזר: יש לו ריח של דג לא של תה. למה אני צריך... דבר חדש!

ראש העיר (מבוהל): סלח לי, זו באמת לא אשמתי. אצלנו בשוק הבקר תמיד טרי. סוחרים מביאים אותו מחולמוגור, אנשים מנומסים ולא שיכורים בכלל. אני לא יודע מאין הוא משיג בשר כזה. אם משהו לא כמו שצריך, אז... תרשה לי להציע לך לעבור ביחד לדירה אחרת. חלסטקוב: לא, לא רוצה! אני יודע מה הכוונה ב"דירה אחרת" – לכלא. באיזו זכות? איך אתה מעז?... אני פשוט... אני משרת בפטרבורג. (אוזר כוח) אני, אני, אני...

ראש העיר (הצידה): הו, אלוהים, איזה רגזן! גילה הכל, הסוחרים הארורים סיפרו לו הכל! חלסטקוב: (באומץ) אפילו שבאת עם כל החבורה שלך – אני לא הולך אתכם! אני מכאן – ישר אל השר! (מכה באגרופו על השולחן) מה זה? מה קרה לכם? ראש העיר: (מזדקף ברעד מולו) רחם עלי, אל תרצח! יש לי אישה, ילדים קטנים... אל תעשה ממני אדם אומלל.

חלסטקוב: לא, לא רוצה! מה אתה אומר! מה אכפת לי? בגלל שיש לך אשה וילדים אני צריך ללכת לכלא, יופי!

בובצ'ינסקי מציץ בחריץ בדלת ומתחבא בפחד.

לא, מודה מקרב לב, לא רוצה!

ראש העיר (ברעד): זה מחוסר ניסיון, בשם אלוהים, מחוסר ניסיון. מחסור באמצעים... שפוט בעצמך: המשכורת הממשלתית לא מספיקה אפילו לתה עם סוכר. וגם אם היו מקרי שוחד, הם היו זעירים, בשביל לשים משהו על השולחן או בשביל זוג שמלות. ובנוגע לזה שאלמנה של הקצין שאני כביכול אסרתי עליה לעסוק במסחר – אלה שמועות זדוניות, בשם אלוהים, שמועות. המציאו את זה אנשים נלוזים, איזה עם! הם לא יהססו לאיים על חיי.

חלסטקוב: אז מה? מה אכפת לי מהם? (מהורהר) אני לא יודע, בעצם, למה אתה מספר לי על אנשים נלוזים ועל איזו אלמנה של קצין... אישה של קצין זה דבר אחד אבל אותי אתה לא תאסור, אתה תצטרך להפוך עולמות... מה זה! איזה טיפוס!... אני אשלם, אשלם לך את הכסף, אבל עכשיו אין לי. בגלל זה אני יושב כאן, כי אין לי אפילו פרוטה.

ראש העיר: (הצידה) אה, רמז דק! אז לשם הוא חותר! כיסה אותי בערפל שלך תדע מה מי רוצה מה! לא ברור מאיזה צד לגשת לעניין. טוב, ננסה ונראה! יהיה מה שיהיה, צריך לקפוץ למים. (בקול רם) אם אתה זקוק לכסף או לכל דבר אחר, אני כאן לשירותך. מחובתי לעזור לאורחי העיר.

חלסטקוב: תלווה לי כסף! ומיד אני אשלם למנהל האכסניה. אני צריך רק מאתיים רובל או קצת פחות. ראש העיר: (שולף שטרות) מאתיים רובל בדיוק, אל תטרח לספור.

חלסטקוב: (לוקח את הכסף) מודה מקרב לב. אני אשלח לך את הכסף מיד כשאגיע לכפר... פשוט אני פתאום... אני רואה שאתה אדם אצילי. וזה סיפור אחר.

ראש העיר: (הצידה) תודה לאל! לקח את הכסף. מעכשיו אני מאמין שהכל יסתדר. דחפתי ארבע מאות במקום מאתיים.

חלסטקוב: הי, אוסיפ!

נכנס אוסיפ.

קרא למשרת האכסניה לכאן! (לראש העיר ולדובצ'ינסקי) למה אתם עומדים? עשו עמי חסד, שבו. (לדובצ'ינסקי) שב-נא בבקשה.

ראש העיר: אין דבר, נעמוד.

חלסטקוב: עשו עמי חסד, שבו, אני עכשיו רואה בבירור את הכנות בקבלת הפנים המנומסת שלכם, כי קודם, אני מודה, חשבתי שבאתם אלי כדי... (לדובצ'ינסקי) שב-נא.

ראש העיר ודובצ'ינסקי מתיישבים. בובצ'ינסקי מביט מחריץ בדלת ומקשיב.

ראש העיר (הצידה): צריך לאזור אומץ, הוא רוצה שיתייחסו אליו כאל אינקוגניטו. בסדר גמור, נשחק את המשחק, נעמיד פנים כאילו שאנחנו לא יודעים מי הוא באמת. (בקול רם) אנחנו בדיוק התהלכנו בענייני עבודה, אני ופטר איוונוביץ' דובצ'ינסקי, בעל אחוזה מקומי, ונכנסנו לאכסניה בכוונה לבדוק אם מתייחסים כראוי לאורחים, כי אני לא כמו ראשי העיר האחרים שלא אכפת להם מכלום. אבל אני, אני חוץ מהעבודה תומך כמו כל נוצרי מאמין באהבת אדם, שכל בן-אלוהים יקבל אירוח טוב. והנה, הגורל כמו העניק לי פרס וארגן לי פגישה נעימה שכזאת.

חלסטקוב: גם אני עצמי שמח מאוד. אני מודה שבלעדיך הייתי נשאר פה זמן רב: לא ידעתי איך לשלם. ראש העיר (הצידה) ספר סיפורים, לא ידע איך לשלם! (בקול רם) הרשה לי להרהיב עוז ולשאול לאן ולאיזה מקומות אתה מתכוון לנסוע?

חלסטקוב: אני נוסע למחוז סרטוב, לכפר שלי.

ראש העיר: (הצידה, בהבעה אירונית) מחוז סרטוב! אה? אפילו לא מסמיק! הו, פה צריך לעמוד על המשמר! (בקול רם) מעשה נאה הוא, הרי אם חושבים על הדרך: מצד אחד, אומרים, יש כל מיני בעיות עם עיכובים של סוסים, ומצד שני, זו הזדמנות להרהר. אתה לבטח נוסע להנאה עצמית?

חלסטקוב: לא, אבא שלי ביקש שאגיע. הוא כועס שעד היום לא עליתי לדרגה מכובדת בפטרבורג, הוא חושב שאתה מגיע ומיד מצמידים לך עיטור כבוד על שם ולדימיר. לא, הייתי שולח אותו בעצמו, שיינסה לעבוד במשרד.

ראש העיר (הצידה): שימו לב איזה חצים הוא יורה! גם אבא זקן המציא! (בקול רם) והאם שהות ארוכה אדוני מתכנן שם?

חלסטקוב: האמת לא יודע, אבא שלי עקשן וטיפש כמו בול עץ, חמור מזדקן. אני אגיד לו ישר: איך שאתה רוצה, אבל אני לא יכול לחיות בלי פטרבורג. למה אני צריך להרוס את חיי בחברת איכרים? היום יש צרכים אחרים, הנפש שלי משתוקקת להארה.

ראש העיר (הצידה) קשר יפה את החבל! משקר, משקר, בלי להתבלבל לרגע! והוא כולו פעוט כזה, נמוך כזה, נדמה כאילו הייתי מועך אותו בעזרת הציפורן. חכה, חכה, אתה עוד תתבלבל אצלי. אני אכריח אותך להרחיב במלים! (בקול רם) אכן, הצדק עמך, מה כבר מציעה עיירה נידחת? אפילו כאן למשל: בלילה – אתה לא ישן, משתדל למען המולדת, לא חוסך בכלום, והתודה – מי יודע מתי תבוא? (סוקר את החדר) נדמה לי שהחדר הזה טחוב מעט.

חלסטקוב: חדר מגעיל. יש כאן פרעושים כאלה כמו שלא פגשתי שאף מקום. נושכים כמו כלבים. ראש העיר: תראו מה זה, כזה אורח מתקדם וסובל ממי? מפרעושים אפסיים כלשהם שבכלל לא היו אמורים להיוולד. גם קצת חשוך החדר הזה.

חלסטקוב: כן, חושך מוחלט. מנהל האכסניה פיתח הרגל לא לחלק נרות. לפעמים מתחשק לעשות משהו, לקרוא, או עם נחה הרוח לכתוב משהו – לא מצליח: חשוך!

ראש העיר: אני ארהיב עוז לבקש ממך: אבל, לא, אני לא ראוי.

חלסטקוב: מה העניין?

ראש העיר: לא, לא, איני ראוי!

חלסטקוב: במה מדובר?

ראש העיר: הייתי מעז... אצלי בבית יש חדר מצוין בשבילך, מואר, שקט... אבל לא, אני מרגיש שזה כבוד גדול מדי. אל תתרגז. בשם אלוהים, אני אדם פשוט בגלל זה הצעתי.

חלסטקוב: להיפך, להיפך, בעונג רב. הרבה יותר נעים לי בבית פרטי מאשר באכסניה הזאת.

ראש העיר: זה מאוד משמח אותי! ואיך שזה ישמח את אשתי! אני, יש לי אופי כזה – הכנסת אורחים, עוד מילדות. במיוחד אם האורח הוא אדם מתקדם. אל תחשוב שאני אומר זאת מתוך חנופה, לא, אני לא לוקה בחיסרון הזה, אני מדבר מכל הלב.

חלסטקוב: מודה מקרב לב. גם אני – לא אוהב אנשים דו-פרצופיים, מאוד מוצאות חן בעיניי הפתיחות והכנסת האורחים שלך. ואני מודה, לא דרוש לי יותר דבר ברגע שמתייחסים אלי בכבוד ובמסירות, מסירות וכבוד.

תמונה 9

אותן דמויות ומשרת האכסניה המלווה באוסיפ.

בובצ'ינסקי מציץ מבעד לחריץ בדלת.

משרת: האם קראתם לי?

חלסטקוב: כן, תגיש את החשבון.

משרת: לא מזמן כבר הגשתי לך חשבון.

חלסטקוב: אני כבר לא זוכר את החישובים המטופשים שלך. דבר, כמה זה יצא?

משרת: ביום הראשון אדוני ביקש ארוחת צהריים, וביום למחרת אדוני אכל מעט סלמון ואת כל היתר הזמין על החשבון.

חלסטקוב: טיפש! מחשב לי פה! כמה זה יצא?
ראש העיר: אנא ממך, אל תדאג, הוא יחכה. (למשרת) עוף מכאן, ישלחו אליך שליח.
חלסטקוב: בעצם, כן. אפשר גם כך. (מסתיר את הכסף)
המשרת יוצא. בובצ'ינסקי מציץ מבעד חריץ בדלת.

תמונה 10

ראש העיר, חלסטקוב, דובצ'ינסקי.

ראש העיר: אולי תרצה לסייר עכשיו בכמה מן המוסדות בעירנו, מוסדות הצדקה ואחרים?
חלסטקוב: למה, מה יש שם?
ראש העיר: סתם כך, לראות כיצד מתנהלים העניינים... איזה סדר שורר שם...
חלסטקוב: בעונג רב, אני מוכן.

בובצ'ינסקי תוחב את ראש מבעד לחריץ בדלת.

ראש העיר: ואם תרצה אפשר משם להמשיך לבית הספר המחוזי, לראות באיזה אופן מלמדים אצלנו מדעים.

חלסטקוב: בבקשה, בבקשה.

ראש העיר: ואם תרצה אפשר אחר כך לבקר בבתי העצורים, בבתי הכלא – תראה איך מחזיקים אצלנו את הפושעים.

חלסטקוב: למה בתי כלא? מוטב כבר לבקר במוסדות הצדקה.

ראש העיר: כרצונך. איך אתה מעדיף, בכרכרה שלך או אתי בעגלה?

חלסטקוב: אתה יודע, מוטב שאסע איתך בעגלה.

ראש העיר (לדובצ'ינסקי) נו, פטר איוונוביץ', בשבילך כבר אין מקום עכשיו.
דובצ'ינסקי: לא נורא, אני בסדר.

ראש העיר (בשקט לדובצ'ינסקי): שמע, קח את הרגליים, רוץ ותמסור שני מכתבים: אחד אל

זמליאניקה במוסד הצדקה, והשני לאשתי. (לחלסטקוב) אם יורשה לי לכתוב בנוכחותך שורה אחת

לאשתי, כדי שתכין את קבלת הפנים לאורח המכובד?

חלסטקוב: בשביל מה? בעצם, יש כאן דיו, אבל נייר, לא יודע... אולי על דף החשבון?

ראש העיר: אני אכתוב כאן (כותב ובו בזמן אומר לעצמו) נראה איך העניינים יתקדמו אחרי ארוחת

בוקר טובה, ואיזה בקבוק עב-כרס! יש לנו יין מדרה מקומי: תמים למראה אבל גם פיל יכול להפיל. אבל

אני צריך לגלות איזה מן חיה הוא וכמה צריך להיזהר ממנו. (לאחר שכתב, מגיש לדובצ'ינסקי שניגש

לדלת אבל בו ברגע הדלת נעקרת ממקומה ובובצ'ינסקי שצותת כל אותה עת נופל יחד אתה אל הבמה.

כולם קוראים קריאת השתאות. בובצ'ינסקי קם על רגליו)

חלסטקוב: מה? לא נפגעת?

בובצ'ינסקי: זה כלום, זה כלום, אדוני, לא היתה בכוונתי להפריע, רק בלוטה קטנה על האף! ארוץ

לכריסטיאן איוונוביץ': יש לו פלסטר כזה, והכל יעבור.

ראש העיר (מחווה סימן מאיים לעבר בובצ'ינסקי. לחלסטקוב) לא נורא, אנא ממך, הואל בטובך! אומר למשרת שלך להביא את המזוודה. (לאוסיפ) יקירי, תעביר את הכל אלי, לבית ראש העיר, כל אחד יראה לך איפה זה. אנא ממך, הואל בטובך. (נותן לחלסטקוב לעבור ופוסע אחריו, ובו זמנית פונה לאחור אל בובצ'ינסקי בנימה מאיימת) גם כן אתה! לא מצאת לך מקום אחר ליפול בו! וגם נשכב כמו השד יודע מה. יוצא, בעקבותיו בובצ'ינסקי.

מסך יורד.

מערכה שלישית

אותו חדר מן המערכה הראשונה.

תמונה 1

אנה אנדרייבנה ומריה אנטונובנה באותה תנוחה.

אנה אנדרייבנה: יופי, מחכים לה שעה שלמה והיא ממשיכה להתגנדר: סיימה להתלבש אבל לא... ממשיכה לפשפש... היה אסור בכלל להקשיב לה. ייאוש! וכאילו בשביל להרגיז אין אף נפש חיה! כאילו מתו כולם.

מריה אנטונובנה: אבל אמא, בעוד שתי דקות נדע הכל. אבדוטיה צריכה להגיע כל רגע. (מביטה מהחלון וצורחת) אה, אמא'לה, אמא'לה! מישהו הולך שם, בסוף הרחוב.

אנה אנדרייבנה: איפה הולך? את, עם הפנטזיות שלך כל הזמן. אה, לא – הולך. אבל מי זה שהולך שם? לא גבוה במיוחד... בחליפת פראק... מי זה? אה? איזה ייאוש! מי זה יכול להיות?

מריה אנטונובנה: זה דובצ'ינסקי, אמא.

אנה אנדרייבנה: איזה דובצ'ינסקי? למה את תמיד מוכרחה לדמיין כל מיני... בכלל לא דובצ'ינסקי. (מנופפת במטפחת) הי, אתה, בוא הנה! מהר!

מריה אנטונובנה: אבל אמא, זה באמת דובצ'ינסקי.

אנה אנדרייבנה: עוד פעם דובצ'ינסקי, בכוונה, בשביל לריב. מסבירים לך – לא דובצ'ינסקי.

מריה אנטונובנה: אז מי זה? אה, אמא? את רואה הרי שזה דובצ'ינסקי.

אנה אנדרייבנה: נו, בטח שאני רואה – זה דובצ'ינסקי – למה את תמיד מתווכחת? (צועקת מהחלון) מהר, מהר! אתה זוחל. נו, איפה הם? אה? נו, תענה משם – מה זה משנה! מה? חמור סבר? אה? ובעלי? מה עם בעלי? (מתרחקת מהחלון בייאוש) איזה טיפש, עד שלא ייכנס לחדר לא ייספר כלום!

תמונה 2

אותן דמויות ודובצ'ינסקי.

אנה אנדרייבנה: נו, תגיד לי אתה לא מתבייש? רק עליך אני סמכתי, כאדם הגון, ופתאום כולם רצו ואתה אחריהם! ובינתיים לא הצלחתי להבין מאף אחד מה פשר הדבר? אתה לא מתבייש? אני הייתי הסנדקית של וניצ'קה וליזנקה שלך וכך אתה מתנהג אלי עכשיו!
דובצ'ינסקי: אבל סנדקית, כל כך מיהרתי לומר לך שלום שכמעט יצאה לי הנשמה. שלום לך, מריה אנטונובנה!

מריה אנטונובנה: שלום, פטר איונוביץ'!

אנה אנדרייבנה: נו! דבר, מה קורה שם?

דובצ'ינסקי: אנטון אנטונוביץ' מסר לך פתק.

אנה אנדרייבנה: אז מי הוא? גנרל?

דובצ'ינסקי: לא, לא גנרל, אבל לא גרוע מגנרל בכלום: כזאת השכלה והגינונים...

אנה אנדרייבנה: אה! כלומר, זה האיש שהוזכר במכתב שקיבל בעלי.

דובצ'ינסקי: בכבודו ובעצמו. אני גיליתי את זה ראשון, יחד עם פטר איונוביץ'.

אנה אנדרייבנה: טוב, ספר מה ואיך?

דובצ'ינסקי: תודה לאל, הכל בסדר. בהתחלה הוא קיבל את פניו של אנטון אנטונוביץ' באופן קצת קודר. כן, הוא כעס ואמר שהמלון נוראי ושלעבור אליו הביתה הוא לא מוכן, ושהוא לא רוצה לשבת בגללו בכלא. אבל אחר כך כשגילה שאנטון אנטונוביץ' חף מפשע, פיתח אתו שיחה, שינה את דעתו ותודה לאל הכל הסתדר. הם נסעו לבקר במוסדות הצדקה... ברגע מסוים, נשבע, אנטון אנטונוביץ' כבר חשב שמישהו שלח מכתב הלשנה, גם אני עצמי פתאום נתקפתי צמרמורת קלה.

אנה אנדרייבנה: מה יש לך לפחד? אתה לא עובד מדינה.

דובצ'ינסקי: לא יודע, כשאציל מדבר - זה עושה צמרמורת.

אנה אנדרייבנה: טוב, כל זה שטויות... ספר איך הוא נראה? צעיר או זקן?

דובצ'ינסקי: צעיר, בחור צעיר, בן עשרים ושלוש בערך. אבל מדבר כמו זקן: "אני ברשותכם אסע לכאן, לשם..." (מנופף בידיו) זה מרשים מאוד. "אני", הוא אומר, "אני אוהב לקרוא, לכתוב, לכן מפריע לי שהחדר כאן חשוך מעט".

אנה אנדרייבנה: ואיך הוא נראה: ברונטי, בלונדיני?

דובצ'ינסקי: לא, יותר לכיוון שְׁנֶטְנִי, עיניים זריזות כמו חיות קטנות, ממש גורמות להסמיק.

אנה אנדרייבנה: מה הוא כותב לי בפתק הזה? (קוראת) נשמתי, אני ממהר להודיע לך שמצבי היה בכי רע, אבל האל עשה עמי חסד ותמורת שני מלפפונים חמוצים ובייחוד בגלל קוויאר חצי מנה, רובל ועשרים וחמש קופייקות... " (עוצרת) אני לא מבינה כלום, מה קשור מלפפונים חמוצים וקוויאר?
דובצ'ינסקי: אה, אנטון אנטונוביץ' כתב את זה על נייר פשוט שמצא, מתוך חיפזון, זה היה חשבון כלשהו.

אנה אנדרייבנה: אה, כן, נכון. (ממשיכה לקרוא) אבל האל עשה עמי חסד ונדמה כי הכל יסתיים בטוב. הכיני מיד את החדר לאורח הנכבד שלנו, זה עם הטפטים הצהובים, אל תטרחי בקשר לארוחת צהריים, נסעד את לבנו במוסד הצדקה אצל ארטמיי פיליפוביץ', אבל תזמיני כמה שיותר יין, תגידי לסוחר עבדולין שישלח את היין הכי טוב שלו אחרת אני אהפוך לו את כל המרתף. מנשק את ירך, נשמתי, שלך, אנטון סקובזניק-דמוחנבסקי... "הוי, אלוהים! צריך למהר! הי, מי שם? מישקה! דובצ'ינסקי (רץ וצועק לעבר הדלת): מישקה! מישקה! מישקה! נכנס מישקה.

אנה אנדרייבנה: שמע, רוץ אל עבדולין הסוחר, חכה, אני אכתוב לך (מתיישבת לשולחן וכותבת פתק ובו בזמן אומרת): תן את הפתק הזה לעגלון כדי שירוץ אתו לעבדולין הסוחר ויביא משם יין. ואתה בינתיים תנקה כמו שצריך את החדר בשביל האורח. שישומו שם מיטה, קערת רחצה, כל מה שצריך. דובצ'ינסקי: טוב, אנה אנדרייבנה, אני ארוץ להמשיך לראות איך הוא מבקר שם. אנה אנדרייבנה: לך, לך! מי עוצר אותך?

תמונה 3

אנה אנדרייבנה ומריה אנטונובנה.

אנה אנדרייבנה: טוב, חמודה, צריך להתייפיף קצת. יש לנו עסק עם נציג מהבירה: הוי, אלוהים, רק שלא יצחק עלינו. ראוי מכל יהיה אם תלבשי את השמלה הכחולה שלך עם הקפלים הקטנים. מריה אנטונובנה: איכס, אמא, הכחולה! אני שונאת אותה: אשתו של ליאפקין-טיאפקין לובשת כחול וגם הבת של זמליאניקה לובשת כחול. לא, מוטב שאלבש את הצבעונית. אנה אנדרייבנה: צבעונית!.. את אומרת את זה רק בשביל להרגיז אותי. הכחול מאוד יתאים לך כי אני רוצה ללבוש צהוב. אני אוהבת צהוב. מריה אנטונובנה: אוי, אמא, צהוב מאוד לא הולם אותך! אנה אנדרייבנה: אותי צהוב לא הולם? מריה אנטונובנה: לא הולם, תגידי מה שתגידי, לא הולם. בשביל ללבוש צהוב צריך עיניים ממש כהות. אנה אנדרייבנה: מה את אומרת! והעיניים שלי לא כהות מספיק? הן מאוד כהות. מדברת שטויות! איך לא כהות אם אפילו בקלפים תמיד יוצא שאני מלכה יהלום שחור? מריה אנדרייבנה: אוי, אמא, הרבה יותר מתאים לך מלכה לב אדום. אנה אנדרייבנה: שטויות, איזה שטויות! בחיים לא יצא לי מלכה לב אדום. (יוצאת בחיפזון עם מריה אנטונובנה ומדברת מאחורי הקלעים) איזה רעיון! מלכה לב אדום! פשוט קשקוש! לאחר שהן יוצאות נפתחת הדלת ומישקה משליך דרכה את האשפה. מדלת אחרת נכנס אוסיפ עם מזוודה על הראש.

תמונה 4

מישקה ואוסיפ.

אסיף: לכאן?

מישקה: לכאן, אבא'לה, לכאן!

אסיף: חכה, תן לנוח רגע. אי, חיים אומללים! על קיבה ריקה כל משקל כבד.

מישקה: תגיד, אבא'לה: הגנרל יגיע בקרוב?

אסיף: איזה גנרל?

מישקה: האדון שלך.

אסיף: האדון? האדון שלי גנרל?

מישקה: למה, לא גנרל?

אסיף: בטח גנרל, אבל הפוך.

מישקה: זה פחות או יותר מגנרל רגיל?

אסיף: יותר.

מישקה: מה אתה אומר! בגלל זה כולם השתגעו אצלנו.

אסיף: שמע, ילד, אני רואה שאתה זריז, אז תארגן לי בזריזות איזו ארוחה קטנה.

מישקה: בשבילך כלום עדיין לא מוכן, אבא'לה. מזון רגיל הרי לא תאכל, כשהאדון שלך ישב לאכול אז

יגישו גם לך את אותו אוכל.

אסיף: אבל מזון רגיל, יש לך פה?

מישקה: מרק כרוב, דייסה ועוגות.

אסיף: אז תביא מרק כרוב, דייסה ועוגות! לא נורא, נאכל גם את זה. טוב, ניקח את המזוודה, מה, אין

שם יציאה נוספת?

מישקה: יש.

שניהם לוקחים את המזוודה לחדר צדדי.

תמונה 5

השוטרים פותחים את שתי כנפי הדלת. חלסטקוב נכנס, בעקבותיו ראש העיר, אחריהם מפקח מוסדות הצדקה, מפקח מוסדות החינוך, דובצ'ינסקי ודובצ'ינסקי עם פלסטר על האף. ראש העיר מורה לשוטרים על נייר שמתגלגל על הרצפה. הם רצים להרימו ונתקעים זה בזה.

חלסטקוב: מוסדות מצוינים. זה מוצא חן בעיניי שכל אורח אתם לוקחים לסיור בעיר. בערים אחרות לא הראו לי כלום.

ראש העיר: בערים אחרות, אם יורשה לי לציין בפניך, ראשי העיר והפקידים עסוקים יותר ב... איך לומר זאת, בתועלתם האישית. וכאן, אם יורשה לי, אנחנו עוסקים בשמירה על טוהר ההנהגה כדי לזכות בהערכת השלטון.

חלסטקוב: ארוחת הבוקר היתה טובה מאוד. זללתי כמו שצריך. מה, כל יום אתם אוכלים כך?

ראש העיר: במיוחד לכבוד האורח הנכבד שלנו.

חלסטקוב: אני אוהב לאכול. ובשביל מה אנחנו חיים אם לא בשביל לקטוף את פרחי התענוג. איך קראו לדג ההוא?

ארטמי פיליפוביץ' (מגיע בריצה): בקלה, כבודו.

חלסטקוב: מעולה. איפה אכלנו? בבית חולים, לא?

ארטמי פיליפוביץ': בדיוק, במוסד הצדקה.

חלסטקוב: נכון, נכון, עמדו שם מיטות. ורוב החולים הבריאו, או מה? לא היו שם הרבה.

ארטמי פיליפוביץ': נותרו כעשרה אנשים, לא יותר. כל היתר הבריאו. כך זה עובד אצלנו. מאז

שהתחלתי לנהל את המקום – אולי זה ישמע לך מוגזם אפילו – כל החולים הבריאו כמו זבובים. חולה עוד לא מספיק להתאשפז וכבר מבריא. וזה לא התרופות – זה הכנות והסדר.

ראש העיר: לא אטריח אותך בכאב הראש שיש לראש העיר! כמה סידורים, רק הניקיון, שיפוצים,

תיקונים... גם החכם באדם היה מתבלבל, אבל, טפו-טפו-טפו, אצלנו הכל בסדר. ראש עיר אחר היה חושב

על טובתו האישית אבל תאמין לי שגם בשכבי לישון אני חושב: "אלוהים, מה עלי לעשות כדי שהשלטון

יבחין במסירות שלי ויהיה מרוצה?" אם יעניקו לי פרס או לא – זה כמובן, עניינם, כך או כך – לבי שקט.

בעיר שורר סדר, הרחובות רחוצים, האסירים כלואים, אין הרבה שיכורים... מה אפשר עוד לבקש? אני

נשבע שעיתורי כבוד לא נחוצים לי. ברור שזה מפתה, אבל מול היושר – הכל אפר ועפר.

ארטמי פיליפוביץ' (הצידה): אי, מנוול, איזה מרגליות הוא משפריץ! ממש כישרון משמיים!

חלסטקוב: זה נכון. אני מודה, גם אני אוהב לפעמים להתפלסף: לפעמים בפרוזה ולפעמים נופל ממני

איזה שיר.

בובצ'ינסקי (לדובצ'ינסקי): נכון, הכל נכון, פטר איוונוביץ'! הערות כאלה... רואים שהבן אדם קיבל

השכלה.

חלסטקוב: אמרו לי בבקשה, אין חבורות שמתאספות פה לפעמים, כדי להשתעשע, אולי לשחק

בקלפים?

ראש העיר (הצידה): אהה, מתוק שלי, אני הבנתי מיד לאן אתה חותר! (בקול רם) ישמור אלוהים!

אפילו לא תשמע כאן על חבורות מהסוג הזה. אני בחיים שלי לא החזקתי קלפים ביד, אני אפילו לא

יודעים איך משחקים בקלפים האלה, אף פעם לא יכולתי להסתכל על זה באדישות, ואם ראיתי איזה מלך

תלתן או משהו כזה – הרגשתי כזה גועל שהתחלתי לירוק. פעם שיחקתי עם הילדים ובנתי להם ארמון

מקלפים ואחר כך היו לי סיוטים כל הלילה. השד ייקח אותם! איך אפשר להרוג זמן יקר על שטות כזאת?

לוקה לוקיץ' (הצידה): טינופת, ומי אתמול בלילה ניקה אותי ממאה רובלים...

ראש העיר: מוטב לנצל את הזמן הזה לשירות המדינה.

חלסטקוב: לא, לא, חבל שאתה, בעצם... הכל תלוי מאיזה צד מסתכלים על זה. אם אתה בוחר להחזיק

בזמן שצריך להכפיל... אז כמובן... לא, לא, לפעמים זה מאוד מעניין לשחק.

אותן דמויות ואנה אנדרייבנה ומריה אנטונובנה.

ראש העיר: אם יורשה להציג בפניך את משפחתי: אשתי ובתי.
חלסטקוב (קד): אושר גדול, גברתי, אושר גדול נפל בחלקי על שנזדמן לי לפגוש אותך.
אנה אנדרייבנה: האושר שלנו גדול אף יותר על ההזדמנות לפגוש אישיות כמוך.
חלסטקוב (מוחמא): לא, לא, גברתי, להיפך: אושרי גדול אף יותר.
אנה אנדרייבנה: מה פתאום! אתה אומר סתם, בשביל המחמאה. אנא ממך שב.
חלסטקוב: רק לעמוד לצדך זה אושר גדול, אבל אם את מתעקשת, אני אשב. איזה אושר לשבת לצדך.
אנה אנדרייבנה: סלח לי, אני מתקשה לקבל את המחמאות האלה... אני מתארת לעצמי שלעומת החיים בבירה, וויאייז' כזה לא כל כך נעים.

חלסטקוב: מאוד לא נעים. כשאתה רגיל, comprenez vous, לחיי החברה הגבוהה, ופתאום אתה מוצא את עצמך בדרך: פונדקים מטונפים, בורות גסה... אני נשבע שכבר הייתי, לולא זימן לי... (סוקר את אנה אנדרייבנה ומתגנדר בפניה) הגורל שמחה שכזאת...
אנה אנדרייבנה: אני מתארת לעצמי שמאוד לא נעים לך.
חלסטקוב: האמת היא, גברתי, שברגע זה דווקא מאוד נעים לי.
אנה אנדרייבנה: מה פתאום! אתה מגזים, לא מגיע לי.
חלסטקוב: למה לא מגיע? ועוד איך מגיע לך, גברתי.
אנה אנדרייבנה: אני חיה בכפר...

חלסטקוב: אבל גם בכפר יש, איך לומר, גבעות, נחלים... טוב, ברור שאין מה להשוות עם פטרבורג! אה, פטרבורג! החיים שם באמת! ייתכן כי אתם מדמיינים שאני רק יושב ומעתיק מסמכים: לא, אני ידיד טוב של מנהל המחלקה. לפעמים הוא בא, טופח לי הכתף ואומר: "בוא נצא לאכול, ידידי!" אני נכנס רק לשתי דקות למשרד בשביל להסביר "זה ככה וזה ככה!" ואז הפקיד האחראי, עכברוש נוראי, עם הנוצה שלו – צק-צק-צק... ניגש לעבודה. אפילו רצו למנות אותי ליועץ מדרגה גבוהה, אבל חשבתי: בשביל מה? גם השומר תמיד רץ אחרי עם המברשת: "הרשה לי, איוון אלכסנדרוביץ' לצחצח לך המגפיים."
(לראש העיר) למה אתם עומדים, רבותי? שבו בבקשה!

} ראש העיר: מול כזו דרגה אפשר לעמוד עוד קצת.

} ארטמי פיליפוביץ': אנחנו נעמוד.

} יחד } לוקה לוקיץ': אנא ממך אל תטרח!

} חלסטקוב: בלי דרגות, נא לשבת.

ראש העיר והיתר מתיישבים.

חלסטקוב: אני שונא טקסים. אני אפילו משתדל להתחמק מהם תמיד. אבל אני לא מצליח, לא מצליח!
אני יוצא לאנשהו ומיד אומרים: "הנה, איוון אלכסנדרוביץ' כבר עוזב." ופעם אפילו חשבו שאני מפקד גדול: כל החיילים ישר, עמוד דום והכתף 'שק. אחר כך קצין אחד שהכרתי אמר לי: "שמע, חבר, היינו בטוחים שאתה המפקד."

אנה אנדרייבנה: לא ייאמן!

חלסטקוב: אני מכיר שחקנית חמודה אחת. הרי גם אני לפעמים הולך לכל מיני וודבילים... סופרים רבים אני מכיר. אני ופושקין כמו שתי אצבעות. קורה שאנחנו יושבים יחד ואני אומר לו: "נו, מה פושקין אחי?" – "כלום, אחי, הוא אומר. ולפעמים: "בסדר, סתם..." טיפוס מאוד מקורי.

אנה אנדרייבנה: אז אתה כותב? זה בטח נעים להיות מחבר! אתה ודאי מפרסם גם בעיתונים? חלסטקוב: כן, גם בעיתונים. התפרסמו כבר לא מעט יצירות פרי עטי: "נישואי פיגרו", "רוברט השטן", נורמה". אני כבר לא זוכר את כל השמות. וזה הכל במקרה, בכלל לא התכוונתי לכתוב אבל הנהלת התיאטרון אמרה: "בבקשה, חבר, תכתוב לנו משהו". חשבתי לעצמי: "למה לא, חברים!" ובערב אחד כתבתי הכל, אם אינני טועה, כולם פשוט נדהמו. המחשבות שלי קלילות לגמרי. כל מה שנכתב תחת השם "הברון ברמבואס": "ספינת התקווה" ו"הטלגרף המוסקבאי"... זה הכל אני כתבתי.

אנה אנדרייבנה: אז זה אתה ברמבואס?

חלסטקוב: מה זאת אומרת, אני עורך לכולם את הכתבות. סמירדין משלם לי ארבעים אלף.

אנה אנדרייבנה: כן, נכון, ו"יורי מילוסלבסקי" זה גם אתה כתבת?

חלסטקוב: כן, זה אני.

אנה אנדרייבנה: הרגע ניחשתי.

מריה אנטונובנה: אבל אמא, כתוב שם שזאת יצירה מאת זגוסקין.

אנה אנדרייבנה: הנה, זה היה ברור שגם פה תתחילי להתוכח.

חלסטקוב: אה, נכון, זה באמת של זגוסקין, אבל יש "יורי מילוסלבסקי" אחר והוא שלי.

אנה אנדרייבנה: זהו, נכון! אני קראתי את זה שלך – כתוב נפלא!

חלסטקוב: אני מודה הספרות היא טעם חיי. הבית שלי הוא הראשון בפטרבורג. כולם יודעים: ביתו של איוון אלכסנדרוביץ'. (פונה לכולם) אנא מכם, רבותיי, אם תגיעו לפטרבורג, סורו לבקר אותי. הרי גם אני עורך נשפים.

אנה אנדרייבנה: אני מתארת לעצמי באיזו רמה הנשפים שם!

חלסטקוב: מה יש פה לדבר. על השולחן, למשל, אבטיח – אבטיח שעולה שבע מאות רובל. המרק

בסיר מגיע בספינה היישר מפריס, פותחים המכסה – אדים, אין דבר דומה לזה בטבע. אני כל יום הולך לנשף. אנחנו משחקים ויסט יחד בחבורה קטנה: שר החוץ, השגריר הצרפתי, האנגלי, הגרמני, ואני. ואתה משחק עד צאת הנשמה. ואז רץ במדרגות הביתה, לקומה הרביעית ואומר לטבחית: "קחי את המעיל שלי ו...". אוי, מה אני משקר – שכחתי שאני גר בבית על הקרקע, יש לי רק גרם מדרגות קטן... מעניין להביט אל חדר הכניסה בביתי, לפני שאני מתעורר: דוכסים ורוזנים מתגודדים ומזמזים כמו דבורים, זה כל מה ששומעים: זז... זז... קורה שאיזה שר...

ראש העיר והיתר קמים לאט מכיסאותיהם.

על המכתבים אפילו כתוב: "לכבוד הוד מעלתו", פעם אפילו ניהלתי את המשרד. מוזר, המנהל נסע –

לאן נסע, לא ברור. כמובן, התחילו הניחושים: איך, מה, מי יתפוס את מקומו? הרבה גנרלים ניסו להתיישב במקומו, ניסו אבל – לא, לא פשוט. נדמה קל למראה, אבל כשמביטים מקרוב – ישמור אותנו האל! ראו שאין מה לעשות – נתנו לי. ומיד כל הרחובות התמלאו שליחים, שליחים, שליחים... אתם לא

יכולים לדמיין – שלושים וחמישה אלף שליחים! מה יהיה? - אני שואל. "איוון אלכסנדרוביץ', נהל את המשרד!" הייתי נבוך מעט, אני מודה, יצאתי בחלוק, רציתי לסרב אבל חשבת: זה יגיע לצאר, וגם יירשם בפנקס... "ובכן, רבותי, אני מקבל את התפקיד, אני מקבל", אמרתי, "שיהיה... אני מקבל", אמרתי, "אבל תדעו לכם שאצלי: אוי-אוי-אוי! יש לי עיניים בגב! אני כזה ש...". וזהו, נכנסתי למשרד – רעידת אדמה, כולם רועדים כמו עלים.

ראש העיר והיתר רועדים מפחד. חלסטקוב מתלהט עוד ועוד.

הו! אני לא אוהב בדיחות. אני מאמין ביד קשה. אפילו המועצה המדינית פוחדת ממני. מה אני אגיד? כזה אני! אני לא רואה אף אחד... אני אומר לכולם: "אני יודע בעצמי, בעצמי!" אני בכל מקום, בכל מקום. כל יום אני נוסע לארמון. כבר מחר יעלו אותי בדרגה ואהיה פלדמרש... (מועד וכמעט מחליק על הרצפה, אבל הפקידים אוחזים בו)

ראש העיר: (מגיע ורועד בכל גופו, מדבר בקושי) הו-הו-הו... הוד מ...

חלסטקוב: מה יש?

ראש העיר: הו-הו-הו... הוד מ...

חלסטקוב (מחקה אותו): לא מבין כלום, איזה שטויות.

ראש העיר: מ... מעלתך. אולי תרצה לנוח מעט?.. הנה, החדר מוכן, כל מה שצריך.

חלסטקוב: שטויות – לנוח. תודה, אני מוכן לנוח. ארוחת הבוקר היתה טובה מאוד... אני מרוצה, אני מרוצה. (מדקלם) בקלה! בקלה! (יוצא בדלת הצדדית ואחריו ראש העיר).

תמונה 7

אותן דמויות מלבד חלסטקוב וראש העיר.

בובצ'ינסקי (לדובצ'ינסקי): איזה בן אדם אה, פטר איוונוביץ'? זה בן אדם! בחיים לא פגשתי אישיות חשובה כזאת, כמעט שבקתי חיים מרוב פחד. מה לדעתך הדרגה שלו, פטר איוונוביץ'? דובצ'ינסקי: אני אומר כמעט גנרל.

בובצ'ינסקי: ואני אומר שגנרל לא מגיע לסוליה שלו! ואם כבר גנרל אז לפחות איזה גנרליסימוס. שמעתם איך הלחיץ את המועצה המדינית? בואו מהר, נספר לעמוס פיודורוביץ' קורובקין. להתראות, אנה אנדרייבנה!

דובצ'ינסקי: להתראות סנדקית!

שניהם יוצאים.

ארטמי פיליפוביץ' (ללוקה לוקיץ'): פחד! - למה? לא ידוע. אפילו מדים לא לבשנו. אז מה, יתעורר וישר ישלח תלונה לפטרבורג? (יוצא מהורהר עם מפקח מוסדות החינוך וממלמל) להתראות, גברתי!

תמונה 8

אנה אנדרייבנה ומריה אנטונובנה.

אנה אנדרייבנה: אח, מקסים!

מריה אנדרייבנה: אח, מתוק!

אנה אנדרייבנה: והנימוסים! מיד רואים – היישר מהבירה! הגינונים וכל ה... אח, איזה יופי! אני מתה על בחורים צעירים כאלה! ממש מתעלפת. אבל מאוד מצאתי חן בעיניו: שמתי לב – כל הזמן הסתכל עלי.

מריה אנטונובנה: אוי, אמא – הוא הסתכל עלי!

אנה אנדרייבנה: אה, אני מבקשת בלי דברי הבל! זה ממש לא במקום עכשיו.

מריה אנטונובנה: אבל אמא, באמת!

אנה אנדרייבנה: איזה דבר! שאלוהים ישמור, לא יכולה בלי להתוכח! פשוט לא מסוגלת! למה

שיסתכל עלייך? מה פתאום שהוא יסתכל עלייך?

מריה אנטונובנה: באמת אמא, הוא כל הזמן הסתכל. כשדיבר על ספרות הסתכל עלי וגם אחר כך,

כשסיפר איך שיחק קלפים עם השגרירים – גם אז הסתכל עלי.

אנה אנדרייבנה: אולי, אולי פעם אחת הסתכל וגם אז בדרך אגב, כאילו "בוא נעיף מבט קטן גם על

ההיא".

תמונה 9

אותן דמויות וראש העיר.

ראש העיר (יוצא על קצות האצבעות): שש... שש...

אנה אנדרייבנה: מה?

ראש העיר: עכשיו אני מתחרט שהשקיתי אותו יין. ומה אם לפחות חצי ממה שאמר – אמת? (מהרהר)

ולמה שלא יהיה אמת? נכנס יין יצא סוד. בטוח ששיקר פה ושם, אבל אין דיבור שאין בו קצת שקר.

משחק עם שרים, נוסע לארמון... באמת, ככל שחושבים על זה יותר... לעזאזל, לא ברור מה עובר לך

בראש, או שכאילו אתה עומד על מגדל פעמון גבוה או שכאילו רוצים לתלות אותך.

אנה אנדרייבנה: אני אישית לא הרגשתי חשש, פשוט ראיתי מולי אדם משכיל, מנומס, מהחברה

הגבוהה, והדרגות שלו בכלל לא עניינו אותי.

ראש העיר: אי – נשים! המלה הזאת כבר מסבירה הכל! אתו חושבות שהכל זה קצקוצים ומצמוצים!

פולטות לי פה כל מיני אמרות לא קשורות. רק הצלפות יעזרו כאן. והבעל? שכחו איך קוראים לו. את

התנהגת אתו כאילו שהוא איזה דובצ'ינסקי.

אנה אנדרייבנה: אני מציעה לך לא לדאוג בעניין הזה. אנחנו יודעות משהו... (מביטה על בתה)

ראש העיר (לבדו): למה בכלל לדבר אתכן!.. באמת סיפור מהגיהנום! עד עכשיו לא הצלחתי להרגע

מרוב פחד! (פותח את הדלת ומדבר לכיוון הפתח) מישיקה, תקרא לשוטרים סוויסטונוב ודרז'ימורדה: הם

נמצאים איפשהו ליד שער הכניסה. (לאחר שתיקה קצרה) האנשים היום זה משהו מיוחד: פעם היה אפשר

לראות מי זה מי, ועכשיו רזה כזה, דקיק – לך תדע מי הוא? לו לפחות היה לובש מדי צבא, היה אפשר

להבין, אבל חליפת הפראק הזאת – דומה לזוב קצוץ כנפיים. והרי נתקע באכסניה כמה ימים, ואז הרביץ

כאלה מטאפורות, כאלה אלגוריות שגם אם היו נותנים לי מאה שנה לא הייתי מבין כלום. אבל בסוף הוא נכנע. ועוד דיבר יותר ממה שצריך. רואים שהוא צעיר.

תמונה 10

נכנס אוסיפ. כולם רצים אליו ומצביעים לעברו.

אנה אנדרייבנה: גש הנה, יקר שלי!

ראש העיר: ששש!.. מה? מה? ישן?

אויסיפ: לא ממש, מתחיל להתמתח.

אנה אנדרייבנה: תגיד, איך קוראים לך?

אויסיפ: אוסיפ, גברתי.

ראש העיר (לאשתו ולבתו): די, די כבר! (לאויסיפ) אז מה, חבר, האכילו אותך טוב?

אויסיפ: האכילו, מודה מקרב לב, האכילו כמו שצריך.

אנה אנדרייבנה: אז מה, תגיד, מגיעים אל האדון שלך יותר מדי רוזנים ודוכסים?

אויסיפ (הצידה): מה לומר? אם עכשיו האכילו טוב, אחר כך יאכילו אפילו יותר טוב. (בקול) כן, גם

רוזנים מגיעים.

מריה אנטונובנה: אוסיפ מקסים, האדון שלך פשוט מתוק!

אנה אנדרייבנה: ותגיד, אוסיפ, איך הוא...

ראש העיר: תפסיקו כבר! אתן רק מפריעות עם השטויות האלו! אז מה, חבר?..

אנה אנדרייבנה: ו... איזו דרגה יש לאדון שלך?

אויסיפ: דרגה רגילה.

ראש העיר: אה, אלוהים, לא מפסיקות עם השאלות המטומטמות! לא יתנו לנו להגיד אפילו מלה אחת

עניינית. נו, מה, חבר, איזה מן אדם הוא האדון שלך?.. קשוח? אוהב לגעור באחרים או ככה...

אויסיפ: כן, הוא אוהב סדר. הוא מוכרח שהכל יהיה מסודר.

ראש העיר: הפרצוף שלך מוצא חן בעיני. חבר, רואים שאתה בן אדם טוב. אז מה...

אנה אנדרייבנה: ותגיד, אוסיפ, האדון שלך, כן, הוא לובש מדי שרד או...

ראש העיר: מספיק עם זה, באמת, איזה קסטניטה! מדברים עניינית עכשיו: מדובר פה בחיים של בן

אדם... (לאויסיפ) נו, מה, חבר, אתה ממש מוצא חן בעיני. בדרכים תמיד נעים לשתות ספל תה חמים –

נעשה קריר בזמן האחרון. אז הנה לך קצת דמי שתייה.

אויסיפ (לוקח את הכסף): מודה מקרב לב, אדוני. שאלוהים ישלח לך בריאות! עזרת לאיש עני.

ראש העיר: טוב, טוב, אני עצמי שמח. ומה, חבר...

אנה אנדרייבנה: תגיד, אוסיפ, איזה עיניים האדון שלך מעדיף?

מריה אנטונובנה: אוסיפ, חמוד! איזה אף מתוק יש לאדון שלך!..

ראש העיר: רק רגע, תנו לי!.. (לאויסיפ) תגיד לי, חבר, למה האדון שלך שם לב בעיקר, כלומר, מה

מעניין אותו?

אוסיפ: הוא אוהב... זה תלוי, כל מקרה לגופו. הוא אוהב קבלת פנים טובה, שהכיבוד יהיה טוב.

ראש העיר: טוב?

אוסיפ: כן, טוב. הנה, אני למשל, אדם פשוט, אבל חשוב לו שגם לי יהיה טוב. נשבע לכם, קרה כבר שביקרנו איפשהו והוא שאל: "אז מה, אוסיפ, קיבלו אותך יפה?" – "גרוע, הוד מעלת כבודו!" - והוא אמר: "אה, אוסיפ, לא יפה מצדו של בעל הבית. תזכיר לי זאת כשנחזור הביתה." – "אה, חשבתי לעצמי. לא משנה, נשכח מזה. אני אדם פשוט!"

ראש העיר: טוב, טוב, דיברת לעניין. דמי שתייה כבר נתתי לך והנה עוד קצת דמי אכילה.

אוסיפ: לא מגיע לי, הוד מעלת כבודו. (מחביא את הכסף) נו, טוב, אשתה לחיידך.

אנה אנדרייבנה: בוא אלי, אוסיפ, גם אני אתן לך קצת.

מריה אנטונובנה: אוסיפ, חמוד, נשק את האדון שלך!

בחדר השני נשמע שיעולו של חלסטקוב.

ראש העיר: ששש! (על קצות האצבעות, כל התמונה בחצי קול) האל ישמור אותנו מלהרעיש! לכו!

מספיק כבר!..

אנה אנדרייבנה: בואי, מריה! אני אגיד לך ששמתי לב למשהו אצל האורח שלנו, שרק שתינו יכולות

לדון בו...

ראש העיר: הוי, רכלניות! מי שישמע בטעות – ישרפו לו האוזניים. (פונה לאוסיפ) נו, חבר...

11 תמונה

אותן דמויות ודרז'מורדה וסוויסטונוב.

ראש העיר: ששש! דובים מגושמים – מרעישים עם המגפיים! מתפרצים כאילו מישהו השליך שני

שקים מעגלה! לאן נעלמתם לעזאזל?!

דרז'מורדה: על פי הפקודה הייתי...

ראש העיר: ששש! (סותם את פיו) מה אתה מקרקר כמו תרנגולת! (מחקה אותו) על פי הפקודה! נוהם כמו מתוך חבית! (לאוסיפ) נו, חבר, לך ותכין לאדון שלך כל מה שצריך. כל מה שתצטרך – בקש ותקבל.

אוסיפ יוצא.

ואתם – לעמוד ליד השער ולא לזוז! לא להכניס אף אחד, במיוחד לא סוחרים! אם תכניסו ולו סוחר אחד.. אם רק תראו מישהו שמגיע בבקשה למשהו, או מישהו דומה למישהו שבא לבקש משהו, תזרקו אותו לכל הרוחות! בלי לחשוב פעמיים! לכל הרוחות! (מדגים ברגלו) הבנתם? ששש... ששש... (יוצא בעקבות השוטרים על קצות האצבעות).

מערכה רביעית

אותו חדר בכית ראש העיר.

תמונה 1

נכנסים בזהירות כמעט על קצות האצבעות: עמוס פיודורוביץ', ארטמי פיליפוביץ', מנהל הדואר, לוקה לוקיץ', דובצ'ינסקי ובוברצ'ינסקי, כולם בחליפות מדים מהודרות. כל התמונה מתרחשת בחצי קול.

עמוס פיודורוביץ' (מסדר את כולם בחצי מעגל): רבותי, בשם אלוהים, תעמדו במעגל ושיהיה כאן סדר! שייקה אותו השד, נוסע לארמון, הלחיץ את המועצה המדינית! כולם לעמוד דום, כמו במסדר צבאי, דום! הי, פטר איוונוביץ', כנס לשם, ואתה פטר איוונוביץ' עמוד כאן.

שני הפטר איוונוביצ'ים רצים על קצות האצבעות.

ארטמי פיליפוביץ': במחילה, עמוס פיודורוביץ', אנחנו מוכרחים לקבל החלטה.

עמוס פיודורוביץ': למה בדיוק אתה מתכוון?

ארטמי פיליפוביץ': ברור למה.

עמוס פיודורוביץ': להחליק לו קצת.

ארטמי פיליפוביץ': כן, אפשר קצת להחליק.

עמוס פיודורוביץ': מסוכן, לכל הרוחות! ישתולל – בכל זאת, עובד מדינה. ואולי כתרומה של האצילים לבניית אנדרטה כלשהי?

מנהל הדואר: או משהו בסגנון: "שמע, הגיע כסף בדואר ולא ידוע מי הנמען."

ארטמי פיליפוביץ': תיזהר שלא ישלח אותך בדואר בהול לאיזה יעד רחוק. שמע, כך לא נוהגים במדינת מתוקנת. בשביל מה יש לנו פה גדוד שלם? צריך להתייצב, אחד אחד, בארבע עיניים, עם כל ה... כל מה שצריך. שגם האוזניים לא ישמעו. זה מה שצריך לעשות בחברה מתוקנת! זהו, טוב, עמוס פיודורוביץ', אתה תתחיל.

עמוס פיודורוביץ': מוטב שאתה, הרי אצלך האורח הנכבד סעד את לבו.

ארטמי פיליפוביץ': אז אולי כדאי שלוקה לוקיץ', כמי שאחראי להשכלת הנוער.

לוקה לוקיץ': לא, לא, לא, רבותי, אני מודה, ככה חונכתי – אם פונה אלי משהו מדרגה גבוהה יותר

יוצאת לי הנשמה, והלשון שלי כאילו טובעת בבוץ. לא, רבותי, ותררו עלי, אני מבקש ותררו עלי!

ארטמי פיליפוביץ': טוב, עמוס פיודורוביץ' – רק אתה מתאים למשימה. אצלך כל מילה – פתגם של

קיקרו!

עמוס פיודורוביץ': מה פתאום! הא! קיקרו! מצא עם מי להשוות! כשאני מתרגש אני מתחיל לדבר על

כלבי רחוב או כלבי ציד...

כולם (מתרעמים): לא נכון, לא רק על כלבים, גם על כל מיני גוג ומגוג... עמוס פיודורוביץ', אל תעזוב

אותנו, נחוץ לנו אבא!.. בבקשה, עמוס פיודורוביץ'!

עמוס פיודורוביץ': רבותי, הניחו לי!

באותו רגע נשמעים צעדים ושיעולים בחדרו של חלסטקוב. כולם אצים אל הדלת, מתגודדים ומנסים לצאת

החוצה ומי מהם נלחץ ונדחק מדי רגע בהמולה. נשמעת קריאה בקול נמוך:

קולו של בובצ'ינסקי: אוי, פטר איוונוביץ', פטר איוונוביץ'! דרכו לי על הרגל!

קולו של זמליאניקה: עזבו אותי, רבותי, תרשו לי לפחות לומר וידוי – לחצתם לי את הנשמה!

נשמעות מספר קריאות "אי, אי" ולבסוף כולם מצליחים לצאת והחדר נותר ריק.

תמונה 2

חלסטקוב לבדו, יוצא ועינו מנומנות.

חלסטקוב: חתיכת נחירה הרבצתי. מאיפה הם משיגים כאלה מזרונים וכריות? ממש הזעתי. נדמה לי שדחפו לי אתמול משהו בארוחת הבוקר: עד עכשיו כואב לי הראש. אני רואה שאפשר לבלות פה כמו שצריך. אני אוהב לבביות ואני מעדיף שיתחנפו אלי מהלב ולא מתוך אינטרס אישי. אגב, הבת של ראש העיר לא רעה בכלל, וגם האמא, איך אומרים, עדיין יכולה... לא, לא יודע כלום חוץ מזה שחיים כאלה מוצאים חן בעיניי.

תמונה 3

חלסטקוב ועמוס פיודורוביץ'.

עמוס פיודורוביץ' (נכנס ונעצר, לעצמו): אלוהים, אלוהים! תתמוך בי... הברכיים רועדות לי... (בקול רם, זקוף, ידו מונחת על חרבו) אני מתכבד להציג את עצמי בפניך: השופט האזורי, יועץ מדרגה שמונה, ליאפקין-טיאפקין.

חלסטקוב: שב נא, אז אתה השופט כאן?

עמוס פיודורוביץ': ב-1816 נבחרתי לכהונה של שלוש שנים על ידי האצילים והנני משמש כשופט עד היום.

חלסטקוב: וזה כדאי להיות שופט?

עמוס פיודורוביץ': לאחר שלוש תקופות כהונה הוענק לי עיטור ולדימיר הקדוש בהמלצת הרשות

המקומית. (הצידה) הכסף באגרוף והאגרוף מתחיל לשרוף!

חלסטקוב: ולדימיר מוצא חן בעיני, אבל העיטור השני... על שם אנה – לא לטעמי.

עמוס פיודורוביץ' (מושיט את אגרופו הקפוץ. הצידה): אלוהים! אני לא יודע מה קורה לי, כאילו

התיישבתי על גחלים.

חלסטקוב: מה יש לך ביד?

עמוס פיודורוביץ' (מתבלבל ושומט את השטרות): כלום, כבודו.

חלסטקוב: מה, כלום? אני רואה שנפל לך כסף.

עמוס פיודורוביץ' (רועד בכל הגוף): לא נכון, כבודו. (הצידה) זהו, אני בדרך למשפט! הנה, אני שומע

את עגלת האסורים שתסיע אותי לשם!

חלסטקוב (מרים): כן, זה כסף.

עמוס פיודורוביץ' (הצידה): זהו, הכל נגמר – אני אבוד, אבוד!

חלסטקוב: יש לי רעיון, אולי תלווה לי אותו?

עמוס פיודורוביץ' (נחפז) בטח, בטח... בעונג רב. (הצידה) אומץ, אומץ, אלוהים שבשמיים!

חלסטקוב: פשוט, בדרך, היו לי קצת, אתה יודע, הוצאות, פה, שם.. אני אשלח לך ברגע שאגיע לכפר.

עמוס פיודורוביץ': רחמנות, מה פתאום! גם כך זה כבוד גדול... בטח, להפגין נאמנות... בכוחותיי

המועטים... בחירוף נפש... למען השלטון... (מתרומם מן הכסא זקוף ומתוח) לא אטריח אותך יותר

בנוכחותי. תרצה להודיע על פקודות כלשהן?

חלסטקוב: איזה פקודות?

עמוס פיודורוביץ': כוונתי, פקודות בנוגע לבית המשפט המקומי?

חלסטקוב: בשביל מה? הוא ממש לא נחוץ לי עכשיו.

עמוס פיודורוביץ' (קד קידה ויוצא, הצידה) זהו, העיר בידינו!

חלסטקוב (לאחר שהוא יוצא): השופט – בחור טוב!

תמונה 4

חלסטקוב ומנהל הדואר, הנכנס זקוף, במדים, ידו מונחת על חרבו.

מנהל הדואר: אני מתכבד להציג את עצמי בפניך: מנהל הדואר, יועץ מדרגה שבע, שפקין שמי.

חלסטקוב: אה, בבקשה, בבקשה. אני אוהב חברה טובה. שב נא. הרי כל חיך אתה גר כאן.

מנהל הדואר: אמת.

חלסטקוב: העיירה הזאת מוצאת חן בעיניי. אמנם, לא הרבה אנשים – אבל אז מה? זאת לא עיר הבירה.

זאת הרי לא עיר הבירה, נכון?

מנהל דואר: נכון מאוד.

חלסטקוב: הרי רק בעיר הבירה שומרים על הבון-טון, ורק שם אין ברווזים פרובינציאליים. אה, מה

דעתך, זה נכון?

מנהל דואר: בהחלט, כבודו. (הצידה) הוא לא מהגאוותנים, שואל בנוגע לכל.

חלסטקוב: אבל, תודה שגם בעיר קטנה אפשר לחיות באושר, נכון?

מנהל הדואר: אמת.

חלסטקוב: לדעתי, מה צריך? צריך רק שיכבדו אותך, שיאהבו מכל הלב – לא נכון?

דואר מנהל: נכון מאוד.

חלסטקוב: אני אתוודה בפניך – נעים לי שאנחנו מסכימים. אפשר לומר שאני מוזר – אבל זה האופי

שלי. (מביט בעיניו ומדבר לעצמו) צריך לבקש ממנו הלוואה! (בקול רם) קרה לי מקרה משונה: נגמר לי

כל הכסף בדרך. אולי תוכל להלוות לי שלוש מאות רובל?

מנהל הדואר: למה לא? יהיה לי לכבוד ולעונג. הנה, כבודו. כל שיידרש, לשירותך.

חלסטקוב: מודה מקרב לב. אני פשוט שונא למנוע מעצמי דברים בדרך. ובאמת, למה למנוע? נכון?

מנהל הדואר: נכון מאוד. (מתרומם, מזדקק ומניח ידו על החרב) לא אטריח אותך יותר בנוכחותי...
האם יש לכבודו פקודות בנוגע להתנהלות הדואר?
חלסטקוב: לא, שום דבר.

מנהל הדואר מחווה קידה ויוצא.

(מצית סיגריה) נראה לי שגם מנהל הדואר – בחור טוב. לפחות מסור. אני אוהב אנשים כאלה.

תמונה 5

חלסטקוב ולוקה לוקיץ' אשר כמעט נדחף מתוך הדלת. מאחוריו נשמע קול חלש: "מה אתה מפרפר?"
לוקה לוקיץ': מתכבד להציג את עצמי בפניך: מפקח מוסדות החינוך, יועץ מדרגה 9, חלופוב שמי.
חלסטקוב: אה, בבקשה, בבקשה! שב-נא, שב. תרצה סיגריה? (מגיש לו סיגריה).
לוקה לוקיץ' (לעצמו, בחוסר החלטיות): איזה דבר! לזה לא ציפיתי. מה לעשות, לקחת או לא לקחת?
חלסטקוב: קח, קח, זו סיגריה טובה. כמובן, כמובן, לא כמו בפטרבורג. שם, חבר, עישנתי סיגריות –
מאה יחידות בעשרים וחמישה רובלים. פשוט – לנשק את האצבעות בתום העישון. הנה, תדליק. (מגיש לו
גפרור).

לוקה לוקיץ' מנסה לעשן רועד כולו.

הפוך!

לוקה לוקיץ' (מרוב פחד שומט את הסיגריה, יורק ומנופף בידו): לעזאזל הכל! הרג אותי הפחד הזה!
חלסטקוב: אני רואה שאינך חובב עישון. אני מודה: יש לי חולשה לסיגריות. גם לנשים קשה לי להיות
אדיש. ומה איתך, למי אתה יותר נמשך לברונטיות או לבלונדיניות?
לוקה לוקיץ' לגמרי לא מבין כיצד להגיב.

נו, דבר פתוח: בלונדיניות או ברונטיות?

לוקה לוקיץ': אין לי מושג.

חלסטקוב: לא, לא, בלי להתחמק! אני מוכרח להכיר את הטעם שלך.

לוקה לוקיץ': ברצוני לדווח... (הצידה) אני כבר לא יודע מה אני אומר.

חלסטקוב: אה! אה! לא רוצה להגיד. בטח איזו ברונטית כישפה אותך קצת, אה, תודה, כישפה?

לוקה לוקיץ' שותק.

אה! אה! מסמיק! רואה! רואה! למה אתה לא מדבר?

לוקה לוקיץ': הפחד, הוד מע... מל... על... (הצידה) זהו, גם הלשון בגדה בי!

חלסטקוב: הפחד? באמת יש לי בעיניים משהו מפחיד מעט. לפחות אני יודע ששום אישה לא עומדת

בזה, אה, נכון?

לוקה לוקיץ': נכון מאוד.

חלסטקוב: שמע, קרה לי מקרה באמת יוצא דופן: הוצאתי את כל הכסף שהיה לי בדרך. אולי תוכל

להלוות לי שלוש מאות רובל?

לוקה לוקיץ' (אוחז בכיסיו): ואם אין לי פתאום – צרה! יש! יש! (מוציא ונותן, השטרות רועדים בידו).

חלסטקוב: מודה מקרב לב.
לוקה לוקיין' (קם, מזדקף ואוחזו בחרבו): לא אטריח עוד את כבודו בנוכחותי.
חלסטקוב: להתראות.
לוקה לוקיין' (רץ החוצה כל עוד נפשו בו ובדרך אומר): תודה לאל! אולי כך לא יגיע אל כיתות בית הספר!

תמונה 6

חלסטקוב וארטמי פיליפוביץ', זקוף ואוחזו בחרב.
ארטמי פיליפוביץ': מתכבד להציג את עצמי בפניך: מפקח על מוסדות הצדקה, יועץ מדרגה שבע, זמליניאקה.
חלסטקוב: שלום, שב בבקשה.
ארטמי: היה לי הכבוד להתלוות אליך ולקבל את פניך במוסד הנמצא תחת פיקוחי.
חלסטקוב: אה, כן! זוכר. הגשת ארוחת בוקר מצוינת.
ארטמי פיליפוביץ': שמח להשתדל למען המולדת.
חלסטקוב: אני אודה בפניך, אחת החולשות שלי זה אוכל טוב. תגיד, נדמה לי כאילו אתמול היית קצת יותר נמוך, לא?
ארטמי פיליפוביץ': מאוד יכול להיות. (לאחר שתיקה) אני יכול לומר שאני לא חוסך בדבר, ואני ממלא את תפקידי במסירות. (מתקרב עם כסאו ואומר בלחש) מנהל הדואר לדוגמא, לא עושה כלום: הזנחה נוראית, כל החבילות מתעכבות... תוכל לבדוק בעצמך. גם השופט, שביקר אותך לפניי, עוסק כל הזמן בציד. מחזיק כלבים בבית המשפט ומתנהג, אתוודה בפניך, כמובן למען המולדת אני מוכרח לומר זאת על אף שהוא קרוב משפחה וידיד טוב, הוא מתנהג - מתחת לכל ביקורת. יש כאן בעל אחוזה אחד, דובצ'ינסקי, שיצא לך כבר להכיר, ברגע שהדובצ'ינסקי הזה יוצא מהבית, השופט ישר מגיע לבקר את אשתו, אני מוכן להישבע... תסתכל טוב על הילדים, אין אחד שדומה לדובצ'ינסקי, כולם, אפילו הילדה הקטנה דומים נורא לשופט.
חלסטקוב: מה אתה אומר! לא חשבת.
ארטמי פיליפוביץ': גם אם תבקר בבית הספר המקומי, אני לא יודע איך נתנו לו תפקיד כזה, הוא גרוע מיעקוביני, וכאלה רעיונות לא מוסריים הוא מנחיל לנוער, שפשוט קשה להאמין. תצווה שאפרט את כל זה בכתב?
חלסטקוב: טוב, אפשר גם בכתב. זה יהיה נחמד מאוד. אתה יודע, אני מאוד אוהב ברגעי שעמום לקרוא חומרים מעניינים... מה שם המשפחה שלך, אני כל הזמן שוכח?
ארטמי פיליפוביץ': זמליאניקה.
חלסטקוב: אה, כן! זמליאניקה. ומה, תגיד, יש לך ילדים?
ארטמי פיליפוביץ': איזו שאלה, כבודו, חמישה. שניים כבר מבוגרים.
חלסטקוב: מה אתה אומר, מבוגרים! ואיך הם... איך הם, זה?..

ארטמי פיליפוביץ': כבודו מתכוון לשאול איך קוראים להם?

חלסטקוב: כן, איך קוראים להם?

ארטמי פיליפוביץ': ניקולאי, איוון, יליזבטה, מאריה, ופֶּהֶפְטוּיַה.

חלסטקוב: זה טוב.

ארטמי פיליפוביץ': לא אטריח אותך בנוכחותי, לא אבזבז את זמנך היקר. (קד קידה כדי לצאת)

חלסטקוב (מלווה): לא זה בסדר, מצחיק מאוד כל מה שסיפרת לי כאן. בבקשה מתי שרק... זה נחמד

מאוד. (חוזר ושוב פותח את הדלת וקורא בעקבותיו) הי, אתה! איך קוראים לך, אני כל הזמן שוכח את

שמך.

ארטמי פיליפוביץ': ארטמי פיליפוביץ'.

חלסטקוב: עשה חסד, ארטמי פיליפוביץ', קרה לי מקרה מוזר, הוצאתי את כל הכסף שהיה לי בדרך.

אין לך קצת כסף להלוות לי, ארבע מאות רובל?

ארטמי פיליפוביץ': יש.

חלסטקוב: איזה צירוף מקרים משמח. מודה מקרב לב.

תמונה 7

חלסטקוב, בובצ'ינסקי ודובצ'ינסקי.

בובצ'ינסקי: מתכבד להציג את עצמי בפניך: אזרח העיר, פטר איונוביץ' הבן, בובצ'ינסקי.

דובצ'ינסקי: בעל אחוזה, פטר איונוביץ' הבן, דובצ'ינסקי.

חלסטקוב: כן, כבר נתקלתי בכם. זה היית אתה שנפל אז, לא? מה שלום האף?

בובצ'ינסקי: תודה לאל! אל תדאג: התייבש, הכל כבר התייבש.

חלסטקוב: טוב מאוד שהתייבש. אני שמח... (בפתאומיות) יש לכם כסף?

בובצ'ינסקי: כסף? איזה כסף?

חלסטקוב (בקול רם ומהיר): הלוואה, אלף רובל.

בובצ'ינסקי: סכום כזה אין לי, נשבע. אולי לך יש פטר איונוביץ'?

דובצ'ינסקי: לא אתי, לצערי, הכסף שלי, אם כבודו ירצה לדעת, מופקד בקופה לנזקקים.

חלסטקוב: טוב, אם אין לכם אלף אז מאה.

בובצ'ינסקי (מפשפש בכיסו) פטר איונוביץ', אין לך מאה רובל במקרה? יש לי רק ארבעים בכיס.

דובצ'ינסקי (בודק בארנקו) עשרים וחמישה בלבד.

בובצ'ינסקי: חפש טוב יותר, פטר איונוביץ'! ידוע לי שיש לך חור בכיס הימני, בטח לשם הכסף נפל.

דובצ'ינסקי: לא, גם בחור אין כלום.

חלסטקוב: לא חשוב, סתם שאלתי, גם שישים וחמישה זה בסדר. באמת. (לוקח את הכסף).

דובצ'ינסקי: הייתי רוצה להעז ולבקש ממך משהו בעניין מאוד עדין.

חלסטקוב: מה העניין?

דובצ'ינסקי: זה עניין עדין, כבודו: בני הבכור, אתה מבין, נולד לפני שהתחתנתי רשמית.

חלסטקוב: כן?

דובצ'ינסקי: זאת אומרת, זה הרי עניין רשמי, הוא שלי בזה אין ספק, ממש כמו היה זה במסגרת הנישואים, כמובן שאחר כך התחתנתי כמו שצריך כולל הכל, כבודו. אז, אתה מבין, אני מעוניין, שהוא יהיה, איך אומרים, בני החוקי, וייקרא כך, זאת אומרת, דובצ'ינסקי, כבודו.

חלסטקוב: בסדר, שייקרא כך! זה אפשרי.

דובצ'ינסקי: לא הייתי מטריד אותך, פשוט חבל כי יש לו פונטציאל. כזה ילד... תקוות גדולות תולים בו: מדקלם שירים בעל-פה, אם מגיע אולר ליד שלו הוא מיד מפסל בעץ כל מיני סירות קטנות, ממש קוסם, כבודו. הנה, גם פטר איוונוביץ' יגיד.

בובצ'ינסקי: כן, כישרון גדול.

חלסטקוב: בסדר, בסדר! אני אשתדל... אני אדבר עם... אני מקווה... העניין יטופל, כן, כן... (פונה

לבובצ'ינסקי) רצית לומר עוד משהו?

בובצ'ינסקי: בהחלט, יש לי בקשה קטנה.

חלסטקוב: באיזה עניין?

בובצ'ינסקי: ברצוני לבקש מכבודו שכאשר יגיע לפטרבורג יגיד לכל האצילים שם, לסנטורים ולאדמירלים: הוד מעלתו או אדון נכבד, דעו לכם שבעיר כזאת וכזאת חי פטר איוונוביץ' בובצ'ינסקי. זה מה שתגיד להם: חי פטר איוונוביץ' בובצ'ינסקי.

חלסטקוב: בסדר גמור.

בובצ'ינסקי: ואם במקרה תגיע אל הצאר, תגיד לו: הוד רוממותו, דע לך שבעיר כזאת וכזאת חי פטר איוונוביץ' בובצ'ינסקי.

חלסטקוב: בסדר גמור.

דובצ'ינסקי: סליחה שהטרדתי אותך בנוכחותי.

בובצ'ינסקי: סליחה שהטרדתי אותך בנוכחותי.

חלסטקוב: זה בסדר, בסדר! היה לי נעים מאוד. (מלווה אותם).

תמונה 8

חלסטקוב לבדו.

חלסטקוב: הרבה פקידים יש כאן. אבל נדמה לי שהם חושבים שאני נציג השלטון או משהו. אתמול באמת ערפלתי את המחשבות שלהם. איזה טמטום! אני אכתוב על כל זה לטריאפיצ'קין בפטרבורג: הוא משרבט מאמרים לפעמים – שיכניס להם קצת. הי אוסיפ, תביא לי נוצה ונייר!
אויסיפ מציץ מהדלת ואומר: "שניה".

טריאפיצ'קין הזה, אם מישהו נופל לו ליד – כדאי שיזהר: תמורת סיפור שנון הוא ימכור את אמא שלו, וגם כסף הוא אוהב. בעצם, הפקידים האלה הם אנשים טובים, זה שהם נתנו לי שוחד זה מעיד על אופי טוב. אגב, זה הזמן לבדוק כמה כסף יש לי עכשיו. שלוש מאות מהשופט, זה ממנהל הדואר – שלוש מאות,

שש מאות, שבע מאות, שמונה מאות... איזה שטר מלוכלך! שמונה מאות, תשע מאות... הוי! יותר מאלף... הוי, אדוני המפקד, אם רק היית נופל לידיים שלי עכשיו! היית רואה מה זה!

תמונה 9

חלסטקוב ואוסיפ עם נוצה ונייר.

חלסטקוב: אז מה, טיפש, רואה איך מקבלים אותי, איך מאכילים אותי? (מתחיל לכתוב)

אוסיפ: כן, תודה לאל! אבל, אתה יודע מה, איוון אלכסנדרוביץ'?

חלסטקוב (כותב): מה?

אוסיפ: בוא ניסע מכאן, באלוהים, נראה לי שזה הזמן לעזוב.

חלסטקוב (כותב): איזה שטויות! למה?

אוסיפ: לא יודע. שייקה אותם השד את כולם! יומיים חגגנו – די. בשביל מה להעמיק את היחסים

אתם? שכח מהם! המצב עלול להשתנות, ואם פתאום יגיע מישוהו... אלוהים ישמור, איוון אלכסנדרוביץ'!

הסוסים פה מעולים – לשבת ולעוף מכאן!..

חלסטקוב (כותב): לא, מתחשק לי להישאר עוד קצת. מחר.

אוסיפ: למה מחר! בבקשה, בוא נצא, איוון אלכסנדרוביץ'! אני מבין שזה כבוד גדול בשבילך, ובכל

זאת, מוטב יהיה אם נסתלק: הרי הם חושבים שאתה מישוהו אחר... ובכלל, אבא שלך בטח כועס שאנחנו

מתעכבים. תחשוב, כמה טוב היה לרכוב על סוס עכשיו! בטח יתנו לנו סוסים - ציפורים!

חלסטקוב (כותב): בסדר. אבל תמסור קודם את המכתב הזה, קח אתך את תעודת הנוסע. אבל תדאג

שיתנו את הסוסים הכי טובים! תגיד לעגלונים שאהיה נדיב אתם, שיסיעו אותי כמו שמסיעים מפקד גדול,

במהירות ועם שירים!.. (ממשיך לכתוב) נראה לי שטריאפיצ'קין ימות מצחוק...

אוסיפ: אני אתן את המכתב לאחד מהמקומיים ובינתיים אתחיל לארוז כדי לא לבזבז זמן.

חלסטקוב (כותב): טוב. רק תביא לי נר.

אוסיפ (יוצא ואומר מאחורי הקלעים): הי, חבר! קח את המכתב הזה לדואר ותגיד למנהל הדואר

שישלח את זה בחינם, ותגיד שיביאו מיד לאדון שלי את שלישיית הסוסים הטובה ביותר, סוסי שליחים,

ותגיד שהאדון שלי לא משלם דמי נסיעה, תגיד שזה על חשבון המסים. ושזה יהיה מהר, אחרת האדון שלי

יכעס. רגע, המכתב עוד לא מוכן.

חלסטקוב (ממשיך לכתוב): מעניין איפה הוא גר עכשיו – ברחוב פוצ'טמטסקאיה או גורוחובאיה? הרי

גם הוא אוהב לעבור מדירה לדירה בלי לשלם. ננסה לפוצ'טמטסקאיה. (מקפל ורושם)

אוסיפ מביא נר וחלסטקוב חותם את המכתב בשעווה.. בו בזמן נשמע קולו של דרוז'מורדה: "לאן אתה

נדחף עם כזה זקן? מסבירים לך שלא מכניסים אף אחד.

(נותן לאוסיפ את המכתב) קח, לך.

קולות הסוחרים: תן לי להיכנס, אני מבקש! אתה לא יכול לגרש אותנו, באנו בעניין חשוב.

קולו של דרוז'מורדה: עוף מפה! הוא לא מקבל אף אחד, הוא ישן!

הרעש גובר.

חלסטקוב: מה קורה שם, אוסיפ? תבדוק מה זה הרעש הזה.
אויסיפ (מציץ מהחלון): סוחרים, רוצים להיכנס, אבל השוטר לא נותן להם. מנופפים בניירות: כנראה רוצים לפגוש אותך.

חלסטקוב (ניגש לחלון): מי אתם, יקרים שלי?
קולות הסוחרים: במחילה, אדון רם ונכבד באנו אליך בבקשה, אנא ממך, קבל אותנו.
חלסטקוב: תכניס אותם, תכניס אותם! שיבואו! אוסיפ, תגיד להם לבוא!
אויסיפ יוצא.

(לוקח את אחת הבקשות הכתובות דרך החלון, פותח וקורא): "לכבוד הוד כל המעלות, המתמחה בתחום הכלכלי והכללי, מהסוחר עבדולין..." "מה זה לעזאזל, אין בכלל תואר כזה!"

תמונה 10

חלסטקוב והסוחרים עם סלי יין וגבישי סוכר גדולים.

חלסטקוב: מה יש, יקרים שלי?
סוחרים: הוד חסדו, כבודו הזוהר, מתחננים אנו לפניך.
חלסטקוב: איך אני יכול לעזור לכם?
סוחרים: רחם עלינו, אדון נעלה! משפילים אותנו על לא עוול בכפנו.
חלסטקוב: מי?
אחד הסוחרים: ראש העיר זה מי. לא היה כזה ראש עיר בעולם כולו, כבודו. כאלה השפלות גרם לנו, שקשה לתאר. החיילים שלו כאלה אכזריים שפשוט יותר להשחיל בעצמך את הראש אל חבל התליה. מחזיר לנו רעה תחת טובה. תופס אותנו בזקן וצועק: "טאטארי!" נשבע לך! אם, זאת אומרת, אם לא היינו מכבדים אותו, אבל אנחנו תמיד עשינו כל מה שביקש ואם זה היה קשור לשמלה לאשתו או לבתו – לא היה לנו שום דבר נגד. לא, כמו שאתה רואה – זה לא מספיק לו – אי, אי, אי! מגיע אליך לחנות ולוקח כל מה שהיד שלו מצליחה להחזיק. רואה גליל של לבד, ישר אומר: "שמע, מתוק, זה בד טוב, תביא לי קצת." מה תעשה? – אתה מביא וכל חתיכה באורך חמישים מטר.

חלסטקוב: מה אתה אומר? ממש גנב!

סוחרים: זה נכון! לא היה כזה ראש עיר! איך שרואים אותו מתקרב – כדאי להסתיר הכל מתחת לשולחן! וזה לא שהוא לוקח איזה מעדן מיוחד, כל מיני זבל לוקח: שזיפים ששוכבים בארגז כבר שבע שנים, שהכלב שלי לא היה נוגע בהם, והוא לוקח חופן ודוחף לפה. יום הולדתו חל ביום אנטון הקדוש ואז אתה, כמובן, מוכרח להביא לו מכל טוב, אבל כמה שאתה לא נותן – עוד! גם ביום אונופורי יש לו יום הולדת. מה לעשות – גם פה אתה מביא ושותק.

חלסטקוב: פשוט שודד בן שודדים!

סוחרים: הו-הו-הו! ותנסה להתנגד, גדוד שלם יגיע אליך הביתה. ואם תוציא הגה – ינעלו את הדלת ואז הוא יגיד: "אני לא מתכוון לגזור עליך עונש גופני, או לענות אותך במכשירי עינויים – זה אסור על פי החוק, אבל אתה, חמוד שלי, עוד תאכל אצלי דג מלוח!"

חלסטקוב: איזה שודד! על דבר כזה – ישר לסיביר!
סוחרים: לא חשוב לאן כבודו יחליט לשלוח אותו - כל עוד זה רחוק מכאן. אנא ממך, אב חנון ורחום,
קבל מאתנו, מתנה סמלית: לחם ומלח, יין וסוכר.
חלסטקוב: לא, לא, אין צורך, אני שוחד לא לוקח. אם הייתם מציעים להלוות לי שלוש מאות רובלים –
זה עניין אחר, הלוואה אני יכול לקחת.
סוחרים: בבקשה, אב חנון ורחום! (מוציאים כסף) מה זה שלוש מאות! מוטב שתיקח חמש מאות, רק
עזור לנו!

חלסטקוב: אין בעיה, הלוואה – אני מוכן לקחת, תודה.
סוחרים (מגישים לו את הכסף על מגש כסף): בבקשה, אתה יכול לקחת גם את המגש.
חלסטקוב: ניקח גם את המגש.
סוחרים (משתחוים): אז קח גם קצת סוכר.
חלסטקוב: לא, לא, שום שוחד...
אסיפ: הוד מעלתו הרם והנישא! למה לא? קח! בדרכים הכל עשוי להיות מועיל. תביאו את הסוכר ואת
הסלים! הכל! הכל טוב! מה זה שם? חבל? תביאו את החבל! גם חבל מועיל בדרכים, אם העגלה פתאום
נשברת או משהו אחר – אפשר לקשור.
סוחרים: עשה חסד, הוד רוממותו! אם אתה לא תעזור לנו – אנחנו לא יודעים מה יהיה אתנו: נותר לנו
רק להשחיל את הראש את לולאת חבל התליה.
חלסטקוב: בהחלט, בהחלט! אני אשתדל.
הסוחרים יוצאים. נשמע קול נשי: "איך אתה מעז לא להכניס אותי! אני אתלונן עליך בפניו. תפסיק

לדחוף, זה כואב!"

חלסטקוב מי זה? (ניגש לחלון) אה, מה רצית, דודה?
קולותיהן של שתי נשים: אב חנון ורחום, בבקשה! הקשב לנו, אנא ממך!
חלסטקוב (מהחלון) תכניס אותן.

תמונה 11

חלסטקוב, אשת הנגר ואשת הקצין.

אשת הנגר (משתחוה אפיים): רחם עלינו...
אשת הקצין: רחם עלינו...
חלסטקוב: איזה מן נשים אתן?
אשת הקצין: איוונובה, אשת הקצין.
אשת הנגר: פברוניה פטרובה פשלופקינה, בעלת אחוזה מקומית, אשת הנגר, אבי...
חלסטקוב: רגע, שרק אחת תדבר. מה את צריכה?
אשת הנגר: רחמים, באתי להתלונן על ראש העיר! שהאל ידביק אותו בדבר! הלוואי שהוא והילדים
שלו, והדודים והדודות שלו לא יראו רגע אחד של אושר!

חלסטקוב: מה קרה?

אשת נגר: ציווה על בעלי לגלח את כל הצבא, וזה אפילו לא היה תורו, רמאי מנוול! וזה גם אסור על פי החוק כי הוא נשוי.

חלסטקוב: איך הוא עשה דבר כזה?

אשת הנגר: עשה, מנוול, עשה, שיקלל אותו האל בעולם הזה וגם בעולם הבא! אם יש לו דודה הלוואי שגם עליה יפלו צרות ומחלות, ואם אביו עדיין חי, הטינופת, אז הלוואי שגם הוא ישבור רגל וייחנק למוות, מנוול! היה צריך לקחת את בנו של החייט, שהוא, אגב, שתיין לא קטן, אבל ההורים שלו הכינו מתנה גדולה, אז הוא ישר נטפל לבן של פנטלייבה הסוחרת, וגם פנטלייבה שלחה לאשתו שלושה גלילי בד, אז הוא הגיע אלינו. "בשביל מה את צריכה את בעלך? ממילא אין בו שום תועלת." אני יודעת אם יש בו או אין בו תועלת, זה ענייני שלי, מנוול! ועוד אומר: "בעלך גנב, וגם אם לא גנב דבר עד היום הוא עוד יגנוב, וכך או כך יגייסו אותו בשנה הבא". ומה אני אעשה בלי בעל? מנוול! אני בן אדם חלש, טינופת! שכל הקרובים שלו לא יזכו לראות את אור היום! והלוואי שחמתו, אם היא עדיין בחיים...

חלסטקוב: טוב, טוב. ואת? (מלווה את הזקנה החוצה)

אשת הנגר: אל תשכח אב חנון ורחום! רחם עלינו!

אשת הקצין: באתי להתלונן על ראש ה...

חלסטקוב: בסדר, למה? דברי בקצרה.

אשת הקצין: הצליף.

חלסטקוב: מה הצליף?

אשת הקצין: בטעות, אב רחום וחנון! הנשים אצלנו בשוק רבו והרביצו אחת לשניה, והמשטרה לא הספיקה להגיע, אז הוא תפס אותי, וכאלה הצלפות הנחית עלי, שני ימים לא יכולתי לשבת.

חלסטקוב: נו, אז מה אפשר לעשות?

אשת הקצין: אין מה לעשות, נכון, אבל שישלם קנס על הטעות. אני לא בורחת מהמזל שלי – והכסף הזה יעזור לי מאוד.

חלסטקוב: טוב, טוב. לכי, לכי! אני אטפל בזה.

מבעד לחלון נשלחות ידיים ובקשות.

מי זה שם עכשיו? (ניגש לחלון) לא רוצה, לא רוצה! לא צריך, לא צריך! (מתרחק) לעזאזל, נמאסו עלי! אוסיפ, אל תכניס אף אחד!

אויסיפ (צועק מהחלון) לכו, לכו! לא עכשיו, תבואו מחר!

הדלת נפתחת ומופיעה דמות אדם לבוש אדרת מחוספסת, לא מגולח, שפתו נפוחה ולחיו חבושה. מאחורי הדמות במרחק נראות דמויות נוספות.

אויסיפ: לך, לך! למה אתה נדחף! (דוחף בידיו את כרסו של האדם ויוצא אתו למסדרון, בטרקו את הדלת אחריה).

תמונה 12

חלסטקוב ומריה אנטונובנה.

מריה אנטונובנה: אה!

חלסטקוב: מדוע נבהלת כך, עלמתי?

מריה אנטונובנה: לא, לא נבהלתי.

חלסטקוב (מתגנדר): רציתי לומר לך שמאוד נעים לי שאת חושבת שאני... הרשי לי לשאול אותך: לאן

התכוונת ללכת?

מריה אנטונובנה: האמת שלא הלכתי לשום מקום.

חלסטקוב: ולמה, אם יורשה לי, לא הלכתי לשום מקום?

מריה: חשבתי שאולי אמה פה...

חלסטקוב: לא, הייתי בכל זאת רוצה לדעת מדוע לא הלכתי לשום מקום?

מריה אנטונובנה: הפרעתי לך. בטח היית עסוק במשהו חשוב.

חלסטקוב (מתגנדר): אין משהו שהוא יותר חשוב מהעיניים שלך... האם את יכולה להפריע לי, מה

פתאום, להיפך, רק שמחה את מביאה.

מריה אנטונובנה: אתה מדבר כמו בעיר הבירה.

חלסטקוב: זה לכבוד יפייפיה כמוך. האם תסבי לי עונג בכך שתרשי לי להציע לך כיסא? לא, לא כיסא

נחוץ לך – כס מלכות!

מריה אנטונובנה: אני לא יודעת... אני צריכה ללכת. (מתיישבת)

חלסטקוב: המטפחת שלך זה פשוט פלא!

מריה אנטונובנה: הוי, לגלגן, לא מחמיץ הזדמנות לצחוק על נערה פרובינציאלית.

חלסטקוב: כמה הייתי רוצה להיות המטפחת שלך, ללטף את צווארך הלבן כשושן צחור.

מריה אנטונובנה: אני לא מבינה על מה אתה מדבר: מטפחת... איזה מזג אוויר משונה היום!

חלסטקוב: השפתיים שלך טובות יותר מכל מזג אוויר.

מריה אנטונובנה: אתה ממשיך להגיד כל מיני... מוטב היה אם היית כותב לי איזה שיר קטן למזכרת

באלבום. אתה בטח מכיר הרבה שירים.

חלסטקוב: כל מה שתרצי, עלמתי. רק תבקשי – איזה שירים את אוהבת?

מריה אנטונובנה: משהו כזה... יפה, מקורי.

חלסטקוב: מה זה שירים! אני מכיר אלף שירים.

מריה אנטונובנה: נו, אז תגיד כבר, איזה שיר אתה רוצה להקדיש לי?

חלסטקוב: בשביל מה להגיד? אני גם ככה זוכר אותם בעל פה.

מריה אנטונובנה: אני מאוד אוהבת שירים...

חלסטקוב: אני מכיר המון שירים. הנה, למשל, כזה: "לשווא אדם בעת יגון – קובל אתה על אל

עליון!..." וכל מיני כאלה... אני לא מצליח להיזכר עכשיו, בעצם, זה לא חשוב. מוטב שאספר לך על

האהבה שלי שמבט אחד שלך... (מקרב את הכיסא)

מריה אנטונובנה: אהבה! אני לא מבינה מה זה אהבה... אני... אף פעם לא... (מרחיקה את הכיסא)

חלסטקוב (מקרב את הכיסא): למה את מרחיקה את הכיסא. עדיף שנשב קרוב.

מריה אנטונובנה (מרחיקה): בשביל מה קרוב?
חלסטקוב (מקרב): זה רק נדמה לך שזה קרוב, תדמייני שזה רחוק. הייתי מאוד שמח, לו רק הייתי יכול לחבק אותך בזרועותיי.

מריה אנטונובנה (מביטה אל החלון): מה זה, כאילו משהו עף שם? זה היה עורב או ציפור אחרת?
חלסטקוב (מנשק את כתפה ומביט אל החלון): עורב.
מריה אנטונובנה (קמה בכעס): לא, זה כבר עובר את הגבול... חוצפה! (מתכוונת לצאת)
חלסטקוב (ממשיך לעכב אותה): זה מתוך אהבה! נשבע לך, רק מתוך אהבה! אני צחקתי, מריה אנטונובנה, אל תכעסי! אני מוכן לבקש סליחה על הברכיים. (נופל על הברכיים) סלחי לי, סלחי לי! את רואה אני על הברכיים.

תמונה 13

אותן דמויות ואנה אנדרייבנה.

אנה אנדרייבנה: אח, איזו סצנה!
חלסטקוב (קם): אי, לעזאזל!
אנה אנדרייבנה (לבת): מה זה צריך להיות עלמתי הצעירה? מה זה המחוות האלה?
מריה אנטונובנה: אמא, אני...
אנה אנדרייבנה: הסתלקי מכאן! שומעת, עופי מפה! לא רוצה לראות את הפרצוף שלך.
מריה אנטונובנה יוצאת בדמעות.
אנה אנדרייבנה: אני מצטערת, אני פשוט שרויה בתדהמה...
חלסטקוב (הצידה): גם היא די מעוררת תיאבון, לא רעה בכלל. (נופל על הברכיים) גברתי, את לא רואה שאני נשרף מרוב אהבה?
אנה אנדרייבנה: מה זה, על הברכיים? קום, קום מיד! הרצפה כאן נורא מלוכלכת.
חלסטקוב: לא, על הברכיים, רק על הברכיים! אני רוצה לדעת מה נגזר עלי: חיים או מוות.
אנה אנדרייבנה: סליחה, אני לא מבינה מה פירוש הדבר. אם אינני טועה אתה מבקש את ידה של בתי?
חלסטקוב: לא, אני מאוהב בך. אני תלוי באוויר, אם לא תעניי בחיוב לאש האהבה שלי, אין לי טעם להמשיך את קיומי על פני האדמה. אני מבקש את ידך כשהלב שלי בוער כמו לפיד.
אנה אנדרייבנה: אבל תרשה לי לציין בפניך, אני... במובן מסוים... נשואה.
חלסטקוב: לא נורא! באהבה זה לא משנה. גם קרמזין אמר: "החוק מרשיע". אנחנו נתרחק אל מעבר לעצים, נחצה את האגם... מבקש את ידך, את ידך!

תמונה 14

אותן דמויות ומריה אנטונובנה, נכנסת בפתאומיות.

מריה אנטונובנה: אמא'לה, אבא'לה אמר ש... (רואה את חלסטקוב על הברכיים, צווחת): אח, איזו סצנה!

אנה אנדרייבנה: מה קרה לך? מה יש? מה? מה זה ההיסטריה הזאת? מתפרצת כמו חתולה מטורפת. מה כל כך מפליא אותך? אה? מה עובר בראש שלך? ממש כמו ילדה בת שלוש. לא להאמין, ממש לא להאמין שהיא כבר בת שמונה עשרה. אני לא יודעת מתי ייכנס קצת לך שכל, מתי תתחילי להתנהג כמו ילדה מחונכת, מתי תלמדי להיות מנומסת, דרך ארץ, טאקט.

מריה אנטונובנה (בדמעות): סליחה, אמא, לא ידעתי ש...

אנה אנדרייבנה: יש לך רוח פרצים במקום מוח, לקחת את זה מהבת של ליאפקין-טיאפקין. מה את מסתכלת עליה? אל תסתכלי עליה. יש לך דוגמאות אחרות – מולך ניצבת אמא שלך. זאת דוגמא שממנה כדאי לך ללמוד.

חלסטקוב (אוחז בידה של הבת): אנה אנדרייבנה, אל תחצצי בינינו לבין האושר, תני את ברכתך לזוג צעיר שבוערת בו אהבת אמת!

אנה אנדרייבנה (המומה): אז אותה אתה...?

חלסטקוב: תחליטי: חיים או מוות?

אנה אנדרייבנה: רואה, מטומטמת, רואה: בגללך, טינופת, האורח שלנו ירד על הברכיים, ואת מתפרצת כמו משוגעת. באמת, כדאי שאני אסרב לזיווג הזה, את לא ראויה לאושר כזה. מריה אנטונובנה: פעם אחרונה, אני מבטיחה, זאת היתה הפעם האחרונה.

תמונה 15

אותן דמויות וראש העיר המתנשף.

ראש העיר: הוד מעלתך! רחם עלי! רחם עלי!

חלסטקוב: מה קרה לך?

ראש העיר: הסוחרים התלוננו בפני הוד מעלתו. אני נשבע לך שאין אמת גם בחצי ממה שאמרו. הם עצמם מרמים וגונבים מהעם. אשת הקצין שיקרה לך כשסיפרה שהצלפתי בה, היא משקרת, אני נשבע באלוהים שהיא משקרת. היא עצמה הצליפה בעצמה.

חלסטקוב: שתיחנק אשת הקצין – מה אכפת לי ממנה!

ראש העיר: אל תאמין, אל תאמין! כאלה שקרנים... אפילו ילד לא יאמין להם. כל העיר יודעת שהם שקרנים. ובקשר לרמאות, אם יורשה לי לומר, רמאים כמותם עוד לא נולדו.

אנה אנדרייבנה: אתה יודע איזה כבוד עושה לנו איוון אלכסנדרוביץ'? הוא מבקש את היד של הבת שלך.

ראש העיר: מה! מה!.. את השתגעת לגמרי? אל תכעס, הוד מעלתך: היא קצת לא בסדר, גם אמא שלה היתה כזאת.

חלסטקוב: אבל אני באמת מבקש את ידה. אני מאוהב.

ראש העיר: אני מתקשה להאמין, הוד מעלתך!
אנה אנדרייבנה: אבל מסבירים לך!
חלסטקוב: אני לא צוחק... אני כמעט משתגע מרוב אהבה.
ראש העיר: אני לא מאמין, אני לא ראוי לכבוד כזה.
חלסטקוב: אם לא תסכים שאשא את מריה אנטונובנה לאישה, אני לא יודע מה אני עלול לעשות...
ראש העיר: אני לא מאמין, תודה שזאת בדיחה, הוד מעלתך!
אנה אנדרייבנה: אוי, באמת איזה פוחלץ! מסבירים לך, מה לא ברור?
ראש העיר: לא מאמין.
חלסטקוב: תסכים, תסכים! אני מתייסר, אני מוכן לכל: אם אני אתאבד אותך יזמנו למשפט.
ראש העיר: אה, אלוהים! אני לא אשם – לא בגוף ולא בנפש. אל תכעס! אנא ממך, הוד מעלתך, עשה כל מה שברצונך לעשות! אני באמת, הראש שלי מלא ב... אני עצמי לא יודע מה לעשות. נעשיתי טיפש כמו שלא הייתי אף פעם.
אני אנדרייבנה: טוב, תן את ברכתך!
חלסטקוב מתקרב למריה אנטונובנה.
ראש העיר: יברך אתכם האל, ואני לא אשם.
חלסטקוב מנשק את מריה אנטונובנה. ראש העיר מביט עליהם.
ראש העיר: לעזאזל! זה באמת קורה (משפשף את עיניו) הם מתנשקים! אה, אלוהים, מתנשקים! חתן וכלה! (צועק מרוב אושר) אי, אנטון! אי, אנטון! אי, ראש העיר! איך העניינים התגלגלו!

תמונה 16

אותן דמויות ואוסף.

אוסף: הסוסים מוכנים.
חלסטקוב: אה, בסדר... רק רגע.
ראש העיר: סליחה? כבודו נוסע?
חלסטקוב: כן, אני נוסע.
ראש העיר: ומתי, זאת אומרת... נדמה לי שרמזת בנוגע ל... חתונה?
חלסטקוב: אה זה... לא, רק לרגע... ליום אחד, לדוד שלי – זקן עשיר, מחר אני כבר אחזור.
ראש העיר: לא נעכב אותך, סע לשלום וחזור בשלום.
חלסטקוב: בטח, בטח, נסיעה זריזה. היי שלום, אהובתי ה... לא, אין מלים לתאר! היי שלום, נשמתי!
(מנשק את ידה)
ראש העיר: לא נחוץ לך משהו לדרך? אמרת אם אינני טועה שחסר לך קצת כסף?
חלסטקוב: לא, בשביל מה? (לאחר הרהור קל) בעצם, אפשר.
ראש העיר: כמה אתה צריך?

חלסטקוב: אז נתת לי מאתיים, כלומר, לא מאתיים אלא ארבע מאות – אני לא רוצה לנצל את הטעות שלך – נדמה לי שגם עכשיו סכום כזה בערך, כדי שיהיה בדיוק שמונה מאות.
ראש העיר: רק שניה! (מוציא מן הארנק) ובמקרה, שטרות חדשים לגמרי.
חלסטקוב: אה, כן! (סוקר את השטרות) זה טוב אומרים שכסף חדש מביא מזל חדש.
ראש העיר: בדיוק, כבודו.
חלסטקוב: היה שלום, אנטון אנטונוביץ'! אני מאוד מודה לך על הכנסת האורחים, באמת, אף פעם לא קיבלו אותי כל כך יפה. היי שלום, אנה אנדרייבנה! להתראות, מתוקה שלי, מריה אנטונובנה!
יציאים.

מאחורי הקלעים:

קולו של חלסטקוב: להתראות, מלאכית שלי, מריה אנטונובנה.
קולו של ראש העיר: מה זה? ישר לעגלה ויוציאים לדרך?
קולו של חלסטקוב: כן, כך אני רגיל. קפיצים עושים לי כאב ראש...
קולו של העגלון: הררר...
קולו של ראש העיר: אז אולי לפחות לפרוש משהו, איזה שטיח קטן. רוצה שאזמין לך שטיח?
קולו של חלסטקוב: לא, בשביל מה? זה לא הכרחי. בעצם, טוב, שיביאו שטיח.
קולו של ראש העיר: הי, אבדוטיה! תביאי מהמרתף את השטיח הטוב ביותר – את הפרסי הכחול. מהר!
קולו של העגלון: הררר...
קולו של ראש העיר: מתי לצפות לך?
קולו של חלסטקוב: מחר או מחרתיים.
קולו של אוסיפ: אה, זה השטיח? לפה, הנה, זהו! עכשיו תוסיפי קצת קש בצד הזה.
קולו של העגלון: הררר...
קולו של אוסיפ: מהצד הזה! כאן! עוד! יופי, מצוין. (טופח על השטיח בידו) שב נא, הוד מעלתך!
קולו של חלסטקוב: להתראות, אנטון אנטונוביץ'!
קולו של ראש העיר: להתראות, הוד מעלתך!
קולות של נשים: להתראות איוון אלכסנדרוביץ'!
קולו של חלסטקוב: להתראות, אמא'לה!
קולו של העגלון: הי, סוסיים – טוסו!

פעמון מדנדן. מסך.

מערכה חמישית

אותו חדר.

תמונה 1

ראש העיר, אנה אנדרייבנה ומריה אנטונובנה.

ראש העיר: מה, אנה אנדרייבנה? אה? נו, חשבת על זה? איזה אוצר, הה, שטן! תודי שאפילו בחלום לא חשבת שתהפכי מאשת ראש עיר פשוטה ל... אוי, שטן!... מצאת לנו חתן-שטן! אנה אנדרייבנה: אתה טועה, ידעתי את זה מזמן. זה אתה פרימיטיבי, לא פגשת בחייך אנשים הגונים. ראש העיר: אני בעצמי, חמודה שלי, איש הגון. אבל אם באמת חושבים על זה, אנה אנדרייבנה, על איזה ענף טיפסנו עכשיו, אה? אנה אנדרייבנה? ענף גבוה! זהו, עכשיו אני אמרר את החיים של כל מבקשי הבקשות וכותבי ההלשנות האלה. אה, מי שם? נכנס שוטר.

אה, זה אתה איוון קרפוביץ'! תקרא לסוחרים אלי, אני אראה להם מה זה, לכלבים! מתלוננים עלי? אה, יהודונים ארוורים! חכו רגע, יקרים שלי! אם קודם משכתי לכם בזקן, עכשיו גם בשפם אני אמשוך. תכין רשימה של כל מי שהתלונן עלי, ובמיוחד של כל הכתבנים האלה ששרבטו מכתבי תלונות ובקשות. ותודיע לכולם שידעו איזה כבוד אלוהים שלח לראש העיר – שהוא מחתן את הבת שלו, לא עם איזה איש פשוט, אלא עם כזה שאין שני לו בעולם כולו, אחד שיכול לעשות הכל, הכל, הכל! תודיע לכולם, שכולם ידעו! תצעק ברחובות ותצלצל בפעמונים, לעזאזל! אם כבר חוגגים אז שתהיה חגיגה! השוטר יוצא.

אה, אז מה, אנה אנדרייבנה? אז איפה נחיה עכשיו? כאן או בפטרבורג? אנה אנדרייבנה: ודאי שבפטרבורג. איך אפשר להישאר כאן? ראש העיר: שיהיה פטרבורג, גם כאן לא רע. אז מה את מְשַׁרְת ראש העיר להעיף לכל הרוחות, אה, אנה אנדרייבנה?

אנה אנדרייבנה: נו, ודאי, איזה ראש עיר עכשיו! ראש העיר: הרי, מה דעתך, אנה אנדרייבנה, אפשר גם לארגן איזו דרגה גבוהה, לא, הוא הרי חבר של כל השרים, נוסע לארמון, אז לדעתי אפשר לפתוח באיזה תהליך שבסופו, איך אומרים, אולי אפילו גנרל. מה את אומרת, יש סיכוי לגנרל? אנה אנדרייבנה: נו, בטח שיש. למה לא! ראש העיר: אה, לעזאזל, זה נחמד להיות גנרל! תולים לך סרט כזה באלכסון, איזה סרט עדיף לדעתך: אדום או כחול? אנה אנדרייבנה: ברור שכחול.

ראש העיר: אה? התחלנו? אדום כבר לא מספיק טוב בשבילה? למה זה טוב להיות גנרל? כי לפעמים אתה נוסע לאנשהו, המפקדים והקצינים קופצים קדימה וצועקים: "סוסיים!". ודווקא ביום שהחליטו לא

לתת יותר סוסים, כולם מחכים: היועצים, הקפיטנים, ראשי העיר, ואתה אפילו לא מזיז אצבע. אתה סועד את לבך בבית המושל המקומי, ואת מי אתה פוגש שם – את ראש העיר! חה-חה-חה! (מתפקע מצחוק) זה מה שמפתה בזה, לעזאזל!

אנה אנדרייבנה: אתה, יש לך טעם גס. אתה צריך להבין שכל החיים עומדים להשתנות, האנשים סביבך לא יהיו איזה שופט חובב-כלבים, שאתה נוסע אתו לצוד ארנבים או איזה זמליאניקה. לא! יקיפו אותך אנשים אציליים ביותר: רוזנים, כולם מנומסים כאלה... אני ממש חוששת לך: לפעמים אתה פולט כאלה מלים, שבחיים לא ישמעו בחברה הגבוהה.

ראש העיר: אז מה? זה רק מלים.

אנה אנדרייבנה: כן, זה בסדר כשאתה ראש העיר. אבל שם החיים אחרים לגמרי.

ראש העיר: כן, מספרים שיש שם שני מנים של דגים: אלתית וסלתנית שהריר נוזל לך בשניה שאתה מתחיל לאכול.

אנה אנדרייבנה: רק דגים יש לו בראש! אני דורשת שהבית שלנו יהיה הראשון בפטרבורג ושהחדר שלי יהיה אפוף ניחוח ענבר, שלא יוכלו להיכנס, רק לעצום עיניים. (עוצמת עיניים ומריחה) את, איזה ריח!

תמונה 2

אותן דמויות והסוחרים.

ראש העיר: אה! שלום, שלום, מתוקים!

סוחרים (משתחווים): שלום לך, ראש עירנו היקר!

ראש העיר: אז מה, מתוקונים, מה שלומכם? איך העסקים? אה, שטיחים מאובקים, להתלונן רציתם?! רוכלים-נוכלים, גוֹזְלֵי-גזלנים, ירקנים-ירקנים! להתלונן? מה, לקחתם הרבה? חשבתם שיזרקו אותי כלוא?!.. אתה יודעים מה, עלי באבא וארבעים השודדים, שיתקע לכם....

אנה אנדרייבנה: אה, אלוהים, אנטון איזה מלים!

ראש העיר (ברוגז): זה לא הרגע לבחור מלים! הידעתם שאותו פקיד שבפניו התלוננתם עומד לשאת את הבת שלי? מה? אה? מה תגידו עכשיו? עכשיו אני אראה לכם... אווופ!.. מרמים את העם! אתה עושה עסקה עם גזבר האוצר, מרמה בעשרת אלפים ושולח בדים רקובים, ועוד מוסיף עשרים מטרים של בד, ומה – מגיע לך פרס על זה? כן, אם רק היו יודעים היו מכניסים לך... ועוד מבליט את הכרס: הוא סוחר, מי ייגע בו? "במה אני פחות מאציל?" אציל... חציל! אצילים מקבלים השכלה, וגם אם מצליפים בהם, זה בגלל סיבה טובה, כדי שילמדו דברים מועילים. ואתה, מה? נולד רמאי, בעל הבית מרביץ לך בגלל שאתה מרמה לא מספיק טוב, בתור ילד אתה אפילו לא יודע את המלים של התפילה, אבל למדוד אתה יודע. ואז – הבטן תופחת, הכיס תופח, ופתאום – אפשר לחשוב מי הוא! איכס, גועל נפש! אז אתה שותה שש עשרה ספלי תה ביום – אז מה? זה אומר שאתה מישהו חשוב? אני יורק על הפרצוף שלך ועל החשיבות שלך!

סוחרים (משתחווים): אנחנו אשמים, אנטון אנטונוביץ'.

ראש העיר: להתלונן? מי עזר לך לרמות כשבנית את הגשר וכתב שהעץ עלה עשרים אלף כשהוא לא עלה אפילו מאה? אני עזרתי לך, זקן של תיש! שכחת כבר? ואם הייתי מתלונן עליך היו שולחים אותך לסיביר, מה תגיד על זה?

אחד הסוחרים: נכון, אני אשם, אנטון אנטונוביץ'! נכנס בי השד. זה לא יחזור על עצמו. נפצה אותך איך שתרצה – רק אל תכעס עלינו.

ראש העיר: אל תכעס עלינו! עכשיו הם מנשקים את הרגליים. למה? בגלל שאני לקחתי, אם אני לא הייתי לוקח, היית דורך לי על הפרצוף, שטן, ועוד מנחית לי מקל על הראש!

סוחרים: רחם עלינו, אנטון אנטונוביץ'!

ראש העיר: רחם עלינו! עכשיו פתאום רחם עלינו, וקודם מה היה? הייתי... (מנופף בידו) שאלוהים יסלח לכם. טוב, די. אני לא נוטר טינה. אבל מעכשיו שימו לב! אני מחתן את הבת שלי לא עם איזה אציל פשוט: שהברכות יהיו... הבנתם, כן? שלא תסתפקו באיזה דג חדקן או בגבישי סוכר... זהו, לכו לשלום!

הסוחרים יוצאים.

תמונה 3

אותן דמויות, עמוס פיודורוביץ', ארטמי פיליפוביץ', אחר כך רסטקובסקי.

עמוס פיודורוביץ' (מהדלת): האם להאמין לשמועות, אנטון אנטונוביץ', שזכית באושר בלתי רגיל? ארטמי פיליפוביץ': תרשו לי לברך על האושר הגדול שפקד אתכם. שמחתי מכל הלב כששמעתי (מנשק את ידה של אנה אנדרייבנה) אנה אנדרייבנה! (מנשק את ידה של מריה אנטונובנה) מריה אנטונובנה!

רסטקובסקי (נכנס): אנטון אנטונוביץ', מזל טוב! יברך האל אתכם ואת הזוג הצעיר, מי ייתן ותעמידו צאצאים רבים, נכדים ונינים! אנה אנדרייבנה! (מנשק את ידה) מריה אנטונובנה! (מנשק את ידה)

תמונה 4

אותן דמויות, קורובקין ואשתו, לולוקוב.

קורובקין: מזל טוב, מזל טוב, אנטון אנטונוביץ'! אנה אנדרייבנה (מנשק את ידה) מריה אנטונובנה (מנשק את ידה)

אשתו של קורובקין: אני מברכת אותך מכל הלב, על האושר החדש!

לולוקוב: ברכות, אנה אנדרייבנה! (מנשק את ידה ואז פונה אל הקהל ומפיק צלילי הנאה) מריה אנטונובנה, ברכות! (מנשק את ידה, פונה לקהל ומפיק את אותם צלילי הנאה)

תמונה 5

אורחים רבים בחליפות ומדים ניגשים תחילה ומנשקים את ידה של אנה אנדרייבנה ואומרים: "אנה אנדרייבנה!" ואז אל מריה אנטונובנה ואומרים: "מריה אנטונובנה!"

בובצ'ינסקי ודובצ'ינסקי נדחקים קדימה.

בובצ'ינסקי: מזל טוב!

דובצ'ינסקי: אנטון אנטונוביץ', מזל טוב!

בובצ'ינסקי: ברכות לרגל האירוע המפתיע!

דובצ'ינסקי: אנה אנדרייבנה!

בובצ'ינסקי: אנה אנדרייבנה!

שניהם ניגשים בו זמנית ומתנגשים זה במצחו של זה.

דובצ'ינסקי: מריה אנטונובנה! (מנשק את ידה) מזל טוב, את תהיי שרויה באושר אדיר! לבושה

בשמלת זהב, תאכלי כל מיני מרקים, דליקטסים! תעבירי את הזמן בהרבה שעשועים.

בובצ'ינסקי (קוטע): מריה אנטונובנה, מזל טוב! מאחל אושר ועושר, הרבה כסף ובן קטנטן, כזה,

שאפשר יהיה להושיב על כף היד. כן, כן. ילד שיצעק: או-אה, או-אה-אה...

תמונה 6

מגיעים אורחים נוספים ומנשקים את ידי הנשים. לוקה לוקיץ' ואשתו.

לוקה לוקיץ': ברצוני לברך...

אשתו של לוקה לוקיץ' (רצה קדימה): מזל טוב, אנה אנדרייבנה! (מתנשקות) כל כך שמחתי כשאמר

לי "אנה אנדרייבנה מחתנת את בתה", "אה, אלוהים", חשבתי וכל כך שמחתי שאמרתי לבעלי: "שמע

לוקון, איזה אושר נפל בחלקה של אנה אנדרייבנה!" זהו, חשבתי לעצמי, תודה לאל! ואמרתי לו: "אני

ממש נסערת, שאני לא יכולה להמתין כדי להגיד לאנה אנדרייבנה..." – "אה, אלוהים", חשבתי לעצמי.

אנה אנדרייבנה כל כך חיכתה למועמד מתאים לבת שלה, ועכשיו, איזה גורל: זה בדיוק מה שקרה, כמו

שהיא רצתה. כל כך שמחתי שלא הצלחתי לדבר. בכיתי, בכיתי, ממש צרחתי מבכי, לוקה לוקיץ' אפילו

אמר לי: "נסטיגה, מה את בוכה?" – "לוקון, אין לי מושג!" אמרתי. "הדמעות פשוט נשפכות כמו גשם!"

ראש העיר: נא לשבת רבותי! הי, מישקה, תביא עוד כיסאות.

האורחים מתיישבים.

תמונה 7

אותן דמויות, מפקח המשטרה ושוטרים.

מפקח המשטרה: ברצוני לברך אתכם ולאחל כל טוב ובהצלחה.

ראש העיר: תודה, תודה. נא לשבת, רבותי!

האורחים מתיישבים.

עמוס פיודורוביץ': ספר לנו, אנטון אנטונוביץ', איך הכל התחיל? כלומר, איך כל זה התפתח?

ראש העיר: ההתפתחות היתה בלתי רגילה: הואיל וביקש בעצמו את ידה.

אנה אנדרייבנה: באופן מאוד מכובד ועדין. אמר דברים מעודנים מאוד. הוא אמר: "אנה אנדרייבנה,

מתוך כבוד אליך", "כזה בן אדם מנומס, מקסים, הכי אצילי שיש!" "האמיני לי, אנה אנדרייבנה, חיי לא

שווים כלום, זה רק בגלל שאני מעריך את היתרונות הנדירים שלך."

מריה אנטונובנה: אח, אמא'לה, הרי הוא אמר לי את זה.
אנה אנדרייבנה: תפסיקי, את לא יודעת כלום, אל תתערבי! "אנה אנדרייבנה, אני כולי נסער," כאלה
מלים מחניפות הוא אמר שם... וכשרציתי לומר: "אנחנו לא מעזים לקוות לכבוד שכזה," הוא פתאום נפל
על הברכיים ובאופן המכובד ביותר אמר: "אנה אנדרייבנה, אל תאמללי אותי! קבלי את רגשותיי, אחרת
אני אשים קץ לחיי!"

מריה אנטונובנה: באמת, אמא, הוא אמר את זה עלי.
אנה אנדרייבנה: כמובן, גם עלייך דיברנו, מי אמר שלא.
ראש העיר: ממש הפחיד אותנו, אמר שהוא יתאבד. "אני אתאבד, אני אתאבד!" הוא צעק.
אורחים רבים: איזה מן דבר!
עמוס פיודורוביץ': חתיכת סיפור!
לוקה לוקיץ': זה גורל!
ארטמי פיליפוביץ': זה לא גורל, הגורל הוא זיקית: זה בגלל המעשים הטובים. (הצידה) כזה חזיר זללן
שגם את האושר הצליח לזלול!

עמוס פיודורוביץ': אנטון אנטונוביץ', עכשיו אני אמכור לך את הכלב שרצית לקנות ממני.
ראש העיר: לא, אין לי זמן עכשיו לכלבים.
עמוס פיודורוביץ': טוב, אם אתה לא רוצה את זה, יש כלבים אחרים.
אשתו של קורובקין: אח, אנה אנדרייבנה אני כל כך שמחה בשבילך, את פשוט לא יכולה לתאר.
קורובקין: ואיפה, אם יורשה לי לשאול, נמצא אורח הכבוד? שמעתי שהוא נסע לאנשהו.
ראש העיר: כן, נסע ליום אחד בעניין חשוב ביותר.
אנה אנדרייבנה: לדוד שלו, כדי לקבל את ברכתו.
ראש העיר: לקבל את ברכתו. אבל מחר... (מתעטש)
איחולי "לבריאות" מתערכבים באיחולי "מזל טוב".

ראש העיר: תודה רבה! מחר הוא כבר חוזר. (מתעטש)
איחולים רבים, מתבלטים שני קולות.
מפקח המשטרה: מאחלים בריאות לכבודו!
בובצ'ינסקי: עד מאה ועשרים, שתהיו עשירים!
דובצ'ינסקי: ישמור אותך האל!
ארטמי פיליפוביץ': שתיחנק!
אשתו של קורובקין: שייקח אותך השד!
ראש העיר: תודה, תודה! כנ"ל.
אנה אנדרייבנה: אנחנו מתכוונים לעבור לגור בפטרבורג. כי האמת היא שהאוויר כאן קצת... קצת יותר
מדי כפרי!.. באמת, זה לא נעים... הנה, בעלי... הוא יקבל שם דרגת גנרל.
ראש העיר: כן, זה נכון, רבותי, לעאזאזל, אני נורא רוצה להיות גנרל.
לוקה ולוקיץ': והלוואי שתהיה!

רסטקובסקי: אין לסמוך על אנשים – רק האלוהים מגשים.
עמוס פיודורוביץ': רב החובל קובע את גודל הספינה.
ארטמי פיליפוביץ': כל אחד מקבל מה שמגיע לו.
עמוס פיודורוביץ': כן, זה יהיה מעניין! מדיום של גנרל מתאימים לו כמו אוקף לפרה! לא, חבר, עוד ארוכה הדרך! גם גדולים ממך עוד לא נעשו גנרלים.
ארטמי פיליפוביץ' (הצידה): אה, טינופת, כבר נדחף להיות גנרל! לך תדע, אולי גם יהיה גנרל. בעצם, יש לו כל מה שצריך בשביל זה, נבלה. (פונה אליו) רק אל תשכח אותנו, אנטון אנטונוביץ'!
עמוס פיודורוביץ': ואם יקרה משהו, אם נצטרך פתאום משהו בענייני עסקים – אל תנטוש אותנו!
קורובקין: בשנה הבאה אני אביא את הבן שלי לבירה, למען המולדת, עשה חסד ותסדר לו פרוטקציה. תהיה לו לאב, ליתום.
ראש העיר: אני מצדי מוכן להשתדל.
אנה אנדרייבנה: אנטון, להבטיח אתה תמיד מוכן. קודם כל, לא יהיה לך זמן לחשוב על זה, וגם איך אפשר להבטיח דברים כאלה?
ראש העיר: למה לא, יקירתי, לפעמים אפשר.
אנה אנדרייבנה: כמוכן, אבל לא להבטיח להשתדל בשביל כל מיני טיפוסים נחותים.
אשתו של קורובקין: שמעתם איזה כותרת נתנה לנו?
אורחים: היא תמיד היתה כזאת, אני מכיר אותה. תושיב אותה ליד שולחן והיא ישר, עם הרגליים...

תמונה 7

אותן דמויות ומנהל הדואר מתנשף עם מכתב בידו.

מנהל הדואר: עניין מעניין מאוד, רבותי. הפקיד שחשבנו שהוא רביזור, לא היה רביזור.
כולם: מה זאת אומרת לא רביזור?
מנהל הדואר: פשוט לא רביזור. גיליתי את זה מתוך המכתב...
ראש העיר: מה פירוש, מאיזה מכתב?
מנהל הדואר: ממכתב שכתב בעצמו. לדואר הגיע מכתב, הסתכלתי על הכתובת: "רחוב פוצ'טמט", ישר קפאתי. חשבתי לעצמי: "נו, בטח מצא רשלנות בענייני הדואר והחליט לדווח לממונים עליו". מיד פתחתי את המכתב.

ראש העיר: איך יכולת?..

מנהל הדואר: לא יודע, כוח בלתי נשלט דחף אותי. כבר הזמנתי שליח בהול למכתב – אבל עלתה בי סקרנות, בחיים שלי לא הסתקרנתי ככה. לא יכול, לא יכול! הבנתי שאני לא יכול! מושך אותי, מושך! באוזן אחת שמעתי: "הי, אל תפתח! אחרת תתפגר כמו תרנגולת!" ובאוזן השניה, כאילו איזה שד לחש לי: "תפתח, תפתח, תפתח!" לחצתי את חותמת השעווה – להבות בוערות! ואז פתחתי – קרח! הידיים שלי רעדו, כמעט התעלפתי.

ראש העיר: איך העזת לפתוח מכתב של אישיות רשמית כזאת?

מנהל הדואר: זה בדיוק העניין, שהוא לא אישיות ולא רשמי!

ראש העיר: אז מי הוא לדעתך?

מנהל הדואר: לא זה ולא זה. השד יודע מי הוא.

ראש העיר (בכעס): מה זה לא זה ולא זה? איך אתה מעז לקרוא לו לא זה ולא זה ועוד השד יודע מה?

אני אסגיר אותך ל...

מנהל הדואר: מי, אתה?

ראש העיר: כן, אני.

מנהל הדואר: ידיים קצרות מדי יש לך.

ראש העיר: אתה יודע שהוא רוצה לשאת את הבת שלי, שאני עצמי עומד להיות אציל, שאני אשלה

אותך ישר לסיביר?

מנהל הדואר: אה, אנטון אנטונוביץ'! מה סיביר? סיביר רחוקה. אולי מוטב שאקרא לכם. רבותי, תרשו

לי לקרוא את המכתב!

כולם: קרא! קרא!

מנהל הדואר (קורא): ברצוני לספר לך, טריאפיצ'יקון, ידידי, אילו נסים קרו לי בדרך, מפקד אחד

הפשיט אותי מכל הכסף, ובעל האכסניה שגרתי בה רצה להסגיר אותי למשטרה ואז, בגלל הפנים

הפטרבורגיים שלי והלבוש, כל העיר האמינה שאני מושל-גנרל. ואני חי עכשיו בביתו של ראש העיר,

מבלה כמו שצריך, מחזור לסירוגין אחרי אשתו ובתו, עדיין לא החלטתי במי כדאי לפתוח – נראה לי

שעדיף להתחיל עם האמא, כי נדמה לי שהיא מוכנה ומזומנה כבר עכשיו לכל התנאים. זוכר איך חיינו

בעוני שנינו, אכלנו וברחנו, ואיך פעם תפס אותי האופה בצווארון כי אכלתי עוגות ורשמתי אותן על

חשבון מלך אנגליה? עכשיו זה סיפור אחר לגמרי, כולם נותנים לי שוחד, כמה שאני רוצה. בחורים

מקוריים ביותר. היית מת מצחוק. אני יודע שאתה כותב לפעמים, תוכל להשתמש בהם. ראשית כל, ראש

העיר – טיפש כמו סוס מסורס..."

ראש העיר: לא יכול להיות! זה לא כתוב שם.

מנהל הדואר (מראה את המכתב): קרא בעצמך.

ראש העיר (קורא): "כמו סוס מסורס..." לא יכול להיות. כתבת את זה בעצמך.

מנהל הדואר: איך יכולתי לכתוב את זה?

ארטמי פיליפוביץ': קרא!

לוקה לוקיץ': קרא!

מנהל הדואר (ממשיך לקרוא): "ראש העיר טיפש כמו סוס מסורס..."

ראש העיר: אוי, נו! את זה כבר שמענו! כאילו אם לא יגיד עוד פעם – נשכח.

מנהל הדואר (ממשיך לקרוא): הממ... הממ... הממ... סוס מסורס. מנהל הדואר הוא בחור טוב...

(מפסיק לקרוא) טוב, גם עלי הוא כותב כאן לא יפה.

ראש העיר: תקרא.

מנהל הדואר: בשביל מה?

ראש העיר: לא, סליחה, אם אתה קורא אז תקרא עד הסוף!
ארטמי פיליפוביץ': תרשו לי לקרוא. (מרכיב משקפיים וקורא) "מנהל הדואר דומה כמו שתי טיפות
מים למיחייב, השומר שלנו, בטח גם מנוול כמותו, מחבב את הטיפה המרה.

מנהל הדואר (לכולם): איזה תינוק פטפטן! צריך להצליף בו!
ארטמי פיליפוביץ' (ממשיך לקרוא): המפקח על מוסדות הצד-צד-צד... (מגמגם)
קורובקין: למה עצרת?

ארטמי פיליפוביץ': קשה להבין את הכתב. טוב, נו, רואים שהוא חלאה.
קורובקין: תן לי! אני רואה טוב יותר. (לוקח את המכתב)
ארטמי פיליפוביץ' (לא נותן את מכתב): לא, אפשר לדלג על זה. הלאה זה יותר מובן.
קורובקין: תרשה לי, סליחה.

ארטמי פיליפוביץ': אני יכול לקרוא בעצמי. הלאה באמת קל יותר להבין.
מנהל הדואר: לא, תקרא הכל! הרי קודם קראנו הכל!
כולם: תן לו, ארטמי פיליפוביץ', תן לו! (לקורובקין) קרא!
ארטמי פיליפוביץ': רגע! (נותן את המכתב) קח, בבקשה... (מסתיר באצבעו) תקרא מכאן...
כולם מתקרבים אליו.

מנהל הדואר: קרא! איזה שטויות! קרא הכל!
קורובקין (קורא): "המפקח על מוסדות הצדקה, זמליאניקה, הוא ממש חזיר עם כיפה.
ארטמי פיליפוביץ': ממש לא שנון! חזיר עם כיפה! מי ראה חזיר חובש כיפה?
קורובקין (ממשיך לקרוא): "המפקח על מוסדות החינוך מסריח מבצל!
לוקה לוקיץ' (לקהל): באלוהים, בחיי אפילו לא טעמתי בצל!
עמוס פיודורוביץ' (הצידה): תודה לאל, לפחות עלי דילג!
קורובקין (קורא): השופט...

עמוס פיודורוביץ': יופי! (בקול רם) רבותי, נראה לי שהמכתב די ארוך ולמה לכל הרוחות צריך לשמוע
כזה זבל?

לוקה לוקיץ': לא!

מנהל הדואר: לא, תמשיך לקרוא!

ארטמי פיליפוביץ': תמשיך לקרוא!

קורובקין (ממשיך לקרוא): השופט ליאפקין-טיאפקין הוא פשוט מובה-טון קיצוני. (עוצר) זה בטח
משהו בצרפתית.

עמוס פיודורוביץ': לך תדע מה זה אומר? הלוואי שרק רמאי או משהו כזה. יכול להיות גרוע יותר.
קורובקין (ממשיך לקרוא): בסך הכל, אנשים נחמדים ומסבירי פנים. להתראות, טריאפיצ'קין, ידידי.
גם אני כמוך, חושב להתחיל לכתוב. משעמם לחיות כך סתם, מתחשק לתת מזון לנשמה. אני ממש מרגיש
שכדאי לי להתחיל להתעסק במשהו נעלה. כתוב לי אל מחוז סרטוב, ומשמם אל כפר פודקטילוב (מסובב

את המכתב וקורא את הכתובת) "אל האציל, האדון רב החסד, איוון ואסילייביץ' טריאפיצ'קין, סנט-פטרבורג, רח' פוצ'טמט, בית מספר 97, כניסה מהחצר, קומה שלישית מימין".

אחת הגברות: איזה רפרימנט בלתי צפוי.

ראש העיר: זהו, שחט, ושחט עד הסוף. אני מת, מת, מת לגמרי. לא רואה כלום, רק פרצופי חזירים

במקום פנים וזהו... להחזיר אותו... למצוא אותו... (מנופף בידו)

מנהל הדואר: לאן להחזיר? ביקשתי מהשליח שייתן להם את הסוסים הכי טובים שיש לנו. ועוד חתמתי

לו בתעודת הנוסע מראש.

אשתו של קורובקין: כן, זה חתיכת בלבול רציני.

עמוס פיודורוביץ': רבותי, רבותי! לעזאזל! הוא לקח ממני שלוש מאות רובל.

ארטמי פיליפוביץ': גם ממני לקח שלוש מאות.

מנהל הדואר (נאנח): וגם ממני שלוש מאות.

בובצ'ינסקי: ממני ומפטר איוונוביץ', שישים וחמש, במחילה.

עמוס פיודורוביץ' (פורש ידיו בבלבול): איך זה יכול להיות, רבותי? איך נפלנו ככה?

ראש העיר (חובט בראשו) איך אני, זקן טיפש שכמוני? הזקנה טמטה אותי, תיש! שלושים שנה אני

משמש כראש העיר, אף סוחר או רוכל לא הצליח לרמות אותי. רימיתי רמאים בני רמאים, תפסתי גנבים

שהצליחו לגנוב מכל העולם! שלושה מושלים רימיתי!.. מה מושלים! (מנופף בידו) מה יש לדבר על

מושלים...

אנה אנדרייבנה: אבל זה לא יכול להיות אנטון, הוא התארס למריה.

ראש העיר (בכעס): התארס? התארס בתחת שלי! נדחפת עכשיו עם האירוסים!.. (משתולל) תראו,

תראו, כל העולם, נוצרים טובים, תראו איך רימו את ראש העיר, עשו ממנו טיפש, מהזקן! (מאיים על

עצמו באגרופ) אח, אף מנופח שכמותך! עשית איש חשוב מאיזה סמרטוט! ועכשיו הוא דוהר לו עם

צלצולי פעמונים! יספר לכל העולם! לא רק שיצחקו עליך – ימצא גם איזה שרפטן, מטנף ניירות, ויהפוך

אותך לקומדיה! זה מה שמרגיז!.. הדרגה, התואר לא יגנו עליך, כולם יצחקו וימחאו כפיים! על מה אתם

צוחקים – על עצמכם אתם צוחקים... אה, אנשים. (רוקע ברגליו) הייתי לוקח את כל טנפני הניירות

האלה, את השרבטנים הליברלים האלה, את בני השטן האלה, הייתי קושר את כולכם יחד וטוחן אתכם

דק-דק! ודוחף לתוך הגרון של השטן! (מדגים באגרופו, וחובט באגרופו ברצפה. בתום שתיקה קצרה) לא

מצליח להתעשת. איזה סיוט! כשאלוהים מחליט להעניש הוא קודם כל לוקח את השכל. מה היה בו

בארחי-פרחי הזה שדמה לרביזור? כלום. אפילו לא טיפת דמיון. וכולם פתאום: רביזור! רביזור! נו, מי

אמר ראשון שהוא רביזור? תענו לי!

ארטמי פיליפוביץ': איך זה קרה, תהרוג אותי, אני לא מבין. כאילו ערפל ירד עלינו, השטן בלבד אותנו.

עמוס פיודורוביץ': מי פיזר את השמועה? אלה! (מצביע על בובצ'ינסקי ודובצ'ינסקי)

בובצ'ינסקי: הי, הי, זה לא אני! אפילו לא חשבת..

ארטמי פיליפוביץ': בטח שאתה..

לוקה לוקיץ': ברור. הגעתם בריצה מהאכסניה, כמו משוגעים, "זה הוא! הוא! לא משלם..." מצאתם תרגול!

ראש העיר: אתם ולא אחר. רכלנים בטלנים, שקרנים!
ארטמי פיליפוביץ': שייקה אתכם השד עם הרביזור שלכם ועם כל הסיפורים!
ראש העיר: משוטטים בעיר ומציצים לכולם, עורבים קצוצי זנב, קשקשנים!
עמוס פיודורוביץ': טנפנים ארורים!
ארטמי פיליפוביץ': פטריות רקובות!

כולם מקיפים אותם.

בובצ'ינסקי: נשבע שזה לא אני, זה פטר איוונוביץ'.
דובצ'ינסקי: לא נכון, פטר איוונוביץ', אתה היית ראשון ש...
בובצ'ינסקי: טעות בידך, אתה היית הראשון ש...

תמונה אחרונה

אותן דמויות והשוטרים.

שוטר: על פי פקודת הצאר, הגיע פקיד מפטרבורג, ודורש לראותך בזה הרגע. הוא נמצא באכסניה.
מלים אלה מכות כרעם בכולם. צלילי תדהמה ניתזים משפתי הגברות. כל הנוכחים ששינו את תנוחתם קופאים.

תמונה אילמת

באמצע ראש העיר התקוע כעמוד, ידיו פרושות לצדדים, וראשו מתוח לאחור. לימינו, אשתו ובתו, כמו נמשכות אליו, מאחוריהן מנהל הדואר, שהפך לסימן שאלה המופנה לקהל. מאחוריו לוקה לוקיץ' הנבוך כתינוק, מאחוריו בקצה הבמה: שלוש גברות אורחות שנצמדו זו לזו בהבעה סטירית המופנה אל משפחתו של ראש העיר. משמאלו של ראש העיר: זמליאניקה, שהרכין ראשו הצידה כמקשיב למשהו, מאחוריו השופט הפורש ידיים, שפוף, כמעט ארצה, ושפתיו קפאו כמו רצה לשרוק או לומר: "חתיכת סיפור..." מאחוריו קורובקין הפונה לקהל ובקריצתו הוא מכוון לעבר ראש העיר. מאחוריו, בחלקה האחורי של הבמה דובצ'ינסקי ובובצ'ינסקי שידיהם מופנות זה אל זה, בפה פעור, ועיניים יוצאות מחוריהן. יתר האורחים נותרו פשוט קפואים. הקבוצה המאובנת נותרת במצב זה כדקה וחצי.

